

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018-2020

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Michaela Knopová

**Resocializace mužů ve výkonu trestu odnětí svobody z
pohledu prvotrestaných a vícetrestaných odsouzených**

Praha 2020

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jiří Víšek

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER

COMBINED (PART TIME)

2018-2020

DIPLOMA THESIS

Michaela Knopová

**The process of rehabilitation for male inmates in terms of
first-time and recurrent incarceration**

Prague 2020

The Diploma Thesis Work Supervisor: Mgr. Jiří Víšek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce panu Mgr. Jiřímu Víškovi za odborné vedení práce, cenné rady a podpory při jejím zpracování. Dále bych chtěla poděkovat panu RNDr. Dušanovi Knopovi, PhD., za nespočet konzultací a pevných nervů při psaní diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku resocializace odsouzených mužů z pohledu prvotrestaných a vícetrestaných ve Vazební věznici Praha - Ruzyně. Práce shrnuje základní myšlenky, principy a rozdíly mezi restorativní a retributivní justicí. Práce dále obsahuje přehled organizací a spolků, které restorativní justici v České republice při svých činnostech uplatňují. Empirická část, založená na dotazníkovém šetření, je zaměřena na názory a postoje odsouzených mužů ve výkonu trestu k možnostem resocializace a přípravu na život po propuštění z výkonu trestu.

Klíčová slova

Humanizace, organizace, prvotrestání, resocializace, restorativní justice, spolky, Vazební věznice Praha – Ruzyně, vícetrestání

Annotation

This thesis focused on the process of rehabilitation for male inmates in terms of first-time and repeated incarceration in VV Praha-Ruzyně. The thesis summarized basic ideas, principles and differences between the concepts of restorative and retributive justice. Furthermore, the study contained a brief overview of various organizations and associations that apply restorative justice in the Czech Republic. The empirical part, which utilized a questionnaire survey, focused on the views and attitudes of incarcerated males on the possibilities of rehabilitation and the preparation for release from prison. The results of the survey were analyzed and evaluated.

Keywords

First punished, guilds, humanization, more punished, organization, rehabilitation, restorative justice, guilds, VV Praha - Ruzyně

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1. HISTORIE VAZEBNÍ VĚZNICE PRAHA – RUZYNĚ	11
1.1. VAZEBNÍ VĚZNICE PRAHA – RUZYNĚ	11
1.2. ZEMSKÉ DONUCOVACÍ PRACOVNY.....	12
1.3. VĚZNICE STÁTNÍ BEZPEČNOSTI	13
1.4. VĚZNICE Č. 1 PRAHA	14
1.5. SOUČASNÁ VAZEBNÍ VĚZNICE	15
1.1.1. VNITŘNÍ ČLENĚNÍ VAZEBNÍ VĚZNICE.....	16
2. RESTORATIVNÍ JUSTICE.....	18
2.1. RESTORATIVNÍ VERSUS RETRIBUTIVNÍ JUSTICE	19
3. HUMANIZACE VĚZEŇSTVÍ	21
3.1. SPOLEK LIGHTHOUSE	21
3.1.1. VÝKON VAZBY A TRESTU	21
3.1.2. PODMÍNĚNÉ PROPUSŘTĚNÍ.....	22
3.1.3. ŘEŠENÍ DLUHOVÉ PROBLEMATIKY	23
3.2. SANANIM Z.Ú.	24
3.3. CENTRUM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY	25
3.4. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA.....	27
3.4.1. MEDIACE (PRO OBĚTI)	28
3.4.2. PROBACE (PRO PACHATELE)	29
3.4.3. ALTERNATIVNÍ TRESTY	29
3.4.3.1. OBECNĚ PROSPĚŠENĚ PRÁCE	30
3.4.3.2. TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	30
3.4.3.3. PENĚŽITÉ TRESTY	31
3.5. MEZINÁRODNÍ VĚZEŇSKÉ SPOLEČENSTVÍ	31
3.5.1. REALIZACE PROJEKTU	32
4. RESOCIALIZAČNÍ MOTIVÁTORY VE VÝKONU TRESTU	33
4.1 PROGRAMY ZACHÁZENÍ.....	33
4.2 ZAMĚŠTNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH.....	36

4.1.1. ODMĚŇOVÁNÍ ODSOUZENÝCH	37
4.3 DUCHOVNÍ A SOCIÁLNÍ SLUŽBY	38
PRAKTICKÁ ČÁST	39
4. VÝZKUMNÁ METODA	39
4.1. POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU – ZÁKLADNÍ INFORMACE	40
4.2. POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU – ZAMĚSTNÁNÍ	44
4.3. POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU – ORGANIZACE A SPOLKY	47
4.3.1. STUDIUM VYSOKÝCH ŠKOL A KURZŮ	52
5. SHRUTÍ A DISKUZE VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	55
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	61
SEZNAM ZKRATEK	65
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	66
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

Resocializace neboli znovuuvedení do společnosti je trend dnešní moderní humanitární společnosti. Snažíme se neustále někoho upravovat, napravovat, předělávat, lektorovat a řídit. Předpokládáme, že každý slušný občan se řídí normami, které udává dnešní společnost a pokud se jimi neřídí, máme tendenci převzít výchovný prvek do svých rukou. Dle psychologů, je velmi snadné vyčínat z křivky „*normálnosti*“. Stačí například disfunkční rodinné zázemí nebo se nacházet ve špatnou dobu na špatném místě a první krok odklonu je za námi. Poté je velmi snadné dopustit se trestné činnosti a následně skončit ve výkonu trestu odnětí svobody a začít si odpykávat svůj trest.

Po nastoupení k vykonání rozsudku, se odsouzený dostane do kolotoče různých organizací, spolků, center a programů, které se v rámci humanizace vězeňství snaží odsouzeného připravit na život po propuštění, pomoci mu s finančními závazky, hledáním bydlení, právním, sociálním a psychologickým poradenstvím a snažit se ho resocializovat do takové míry, aby se trestné činnosti už nikdy nedopustil a stal se tak řádným občanem společnosti.

Jak je tedy možné, že věznice jsou čím dál více přeplněnější? Proč je tak velká návratnost odsouzených po propuštění zpátky do výkonu trestu? Pociťují vliv resocializace jinak odsouzení, kteří jsou odsouzení poprvé na rozdíl od těch, kteří jsou více ve vězení než doma? Co je pro ně největším resocializačním motivátorem? Cílem této studie je zodpovědět tyto výzkumné otázky a zamyslet se vůbec nad samotným pojmem resocializace.

V teoretické části diplomové práce budeme seznámeni s dějovou linkou Vazební věznice Praha – Ruzyně, ve které výzkum probíhal. Posléze přejdeme ke kapitole zaměřující se na rozdíly mezi restorativní a retributivní justicí. V návaznosti na restorativní justici si v další kapitole popíšeme práci a působení neziskových, státních či nestátních organizací, spolků a center, spolupracujících v rámci resocializace s odsouzenými muži ve výkonu trestu odnětí svobody. V poslední kapitole teoretické části se zaměříme na resocializační motivátory výkonu trestu odnětí svobody.

Praktická část diplomové práce je postavena na kvantitativním výzkumu dotazníkového šetření. Cílem šetření bylo získat data ke komparaci resocializace mezi prvotrestanými a vícetrestanými odsouzenými muži ve výkonu trestu odnětí svobody, s důrazem na spolupráci s organizacemi, spolky a centry zmíněnými v teoretické části studie. Hlavními výzkumnými otázkami jsou, zdali je vůbec možné dospělého člověka převychovat? Jako moc na odsouzené působí v rámci resocializace pracovní zařazení ve vazební věznici, programy zacházení, odborní zaměstnanci či organizace a spolky?

Analyzováním odpovědí dotazníkového šetření budeme hledat odpovědi na výše zmíněné výzkumné otázky a následně vyhodnocovat vzešlé výsledky.

TEORETICKÁ ČÁST

1. HISTORIE VAZEBNÍ VĚZNICE PRAHA – RUZYŇ

Vazební věznice Praha-Ruzyně od svého vzniku prošla mnohými přestavbami, které souvisely se spousty historickými etapami a režimy. V následujících kapitolách se stručně zaměříme na nejpodstatnější mezníky, které formovaly věznici od dob cukrovaru přes zemské donucovací pracovny až do podoby, jak jí známe dnes.

1.1. VAZEBNÍ VĚZNICE PRAHA – RUZYŇ

Vazební věznice se nachází v objektu Ruzyně na úpatí Bílé hory a první zmínka se v písemných pramenech objevuje již na sklonku 10. století, kdy je zaznamenán tvar Ruzen, původně Ruzejn – Ruznův dvůr od osobního jména Ruzen s významem zarmoucený. V 19. století byl ve dvoře v objektu Ruzyně, z prastaré trojúhelníkové návsi, zřízen jeden z prvních cukrovarů v Čechách, ten však v roce 1921 ukončil svou činnost a celý objekt, včetně vily majitelů cukrovaru, převzal zemský správní výbor. V září 1929 předložil zemský správní výbor zemskému zastupitelstvu pro zemi Českou usnesení, ve kterém navrhuje, aby zemské donucovací pracovny v Praze na Hradčanech, byly přemístěny do objektu zrušeného cukrovaru na ruzyňskou periferii. Zastupitelé se s touto myšlenkou ztotožnili a vznikla tak Zemská donucovací pracovna v Ruzyni, která dnem 1. července 1935 zahájila svou činnost v duchu humanistických a penitenciárních tradic českého vězeňství. (Košář 2015, s. 9)

Od roku 1939 po rozpadu Československé republiky, sloužil areál k potřebám protektorátního režimu. Po skončení války v letech 1945 - 1946 bylo v donucovací pracovně v Ruzyni zřízeno oddělení, které sloužilo jako internační tábor, k izolaci válečných zajatců, kolaborantů a válečných zločinců. Poté, co se k moci v únoru 1948 dostala k politické moci Komunistická strana Československa nastaly změny, které měly nemalý vliv na české vězeňství a především na donucovací pracovnu v Ruzyni. Donucovací pracovna byla přebudována na převážně vazební věznici s přísně utajeným režimem a byla přizpůsobena požadavkům zvláštního oddělení úřadovny Státní

bezpečnosti Praha s cílem vybudovat silné a výkonné vyšetřovací ústředí. Toto období je v ruzyňské historii zapsáno jako nejtemnější, především z důvodů neblaze proslulých výsledků a vyšetřování odpůrců komunismu. (Košář 2015, s. 9)

V šedesátých letech, na krátký čas, nastal obrat přinášející uvolnění v celé společnosti a s tím i spojený přístup jednání s vězni v ruzyňské věznici. Avšak po obsazení Československa vojsky Sovětského svazu a dalších států Varšavské smlouvy v roce 1968, se jednání ruzyňské věznice opět negativně promítá do jejích činností a tento přístup jí vydrží až do 17. listopadu 1989, kdy dochází k opětovnému návratu českého vězeňství k původním humanitárním základům. (Košář 2015, s. 10)

1.2. ZEMSKÉ DONUCOVACÍ PRACOVNY

Vazební věznice Praha-Ruzyně prošla za dobu své existence mnohými změnami a etapami. Jeden z důležitých a nezapomenutelných mezníků byl rok 1935, který je spojen s činnostmi donucovacích pracoven, jak v Rakousko - Uherské monarchii, tak zejména ve vzniklém Československu.

V historickém vývoji vězeňství představovaly donucovací pracovny přechodný útvar na pomezí soudních a správních věznic a polepšovacích či výchovných ústavů. V užším slova smyslu měly donucovací pracovny funkci nápravné instituce, do které byly umisťovány asociální osoby např. tuláci, žebráci, lidé vyhýbající se počestné práci, cikáni, osoby stížené nakažlivými chorobami, opilci či nevěsky, které byly donucením a pod dozorem za působení náboženství vedeny k pravidelné práci a tím i ke spořádanému životu.¹ (Košář 2015, s. 11)

Velkým rozdílem mezi donucovacími pracovny a vězením spočíval v nakládání se zadržovanými osobami. Do donucovacích pracoven se delikventi neumísťovali

¹ Pozn. Jednalo se o tzv. první programy zacházení v rámci resocializace

striktně na určitou dobu, ale délka jejich pobytu závisela na jejich chování a míře nastalého polepšení. Jak již bylo zmíněno výše, doučovací pracovny se z důvodu prevence zpravidla používaly jak u zmíněných neblahých živlů, tak zároveň jako káznice po vykonaném trestu ve vězení pro dodatečnou napravovací vazbu. Rozhodnutí o dodání konkrétních osob do donučovacích pracoven okresům a obcím, bylo dle zákona č. 90/1885 ř.z.v pravomoci smíšených komisí při jednotlivých místodržitelstvích. Nikdo nesměl být v donučovací pracovně držen déle než tři roky a pokud prokázal polepšení, mohl být rozhodnutím smíšené komise propuštěn dříve. Pokud ovšem odsouzený po dřívějším propuštění znovu páchal trestnou činnost, mohl být rozhodnutím téže komise opětovně dodán do donučovací pracovny na zbývající dobu do tří let a to bez soudního rozhodnutí. Osobám, jenž byly umístěny do pracoven, se úředně říkalo tzv. *arbeitery* - *pracovníci* a později *káranici*. Hlavním cílem donučovacích pracoven bylo snížení počtu asociálních osob následkem přísnějšího dozoru. V 19. století donučovací pracovny využívaly téměř všechny evropské státy. (Košář 2015, s. 12)

Ve výsledku k naplnění funkce donučovacích pracoven v českých zemích nikdy nedošlo. Důvodem byla přeplněnost ústavů, neboť do nich kromě zamýšlených asociálních osob byli umístováni k polepšení i trestanci a tím byla uměle prodlužována jejich vazba. Z tohoto důvodu donučovací pracovny přestávaly plnit svou stěžejní a preventivní funkci a v padesátých letech význam donučovacích pracoven postupně upadal. Namísto toho byly přeměňovány na věznice a využívány totalitním komunistickým režimem k věznění osob odsouzených za své politické názory a postoje. Stejný osud nakonec potkal i donučovací pracovnu v Praze Ruzyni. (Košář 2015, s. 13, 14)

1.3. VĚZNICE STÁTNÍ BEZPEČNOSTI

Rok 1948 je považován za úplný konec demokratického uspořádání československého vězeňství, které má být primárně určeno k převýchově vězňů, k úpravě jejich mezilidských vztahů a k humanizaci okrajové skupiny obyvatelstva a tím i přispívat k lepší společnosti celého státu. V letech 1948 - 1952, tedy v prvním období

existence vězeňství pod vládou Komunistické strany Československa, byl z hlediska vězeňství dosti nepřehledný. Vězeňská zařízení, trestnice a věznice se nacházely v resortu tří ministerstev - ministerstva spravedlnosti, ministerstva vnitra a ministerstva národní obrany. (Košář 2015, s. 180)

Na podzim roku 1949 převzala objekty donucovací pracovní Státní bezpečnost a po stavebních úpravách sloužících k rozšíření kapacity, byla od 1. listopadu 1949 dána do provozu pod úředním názvem *Věznice velitelství StB v Ruzyni*. (Košář 2015, s. 188) V roce 1950 vzniklo zcela nové ministerstvo národní bezpečnosti, pod které od 1. září 1952 začala spadat veškerá vězeňská zařízení a došlo tak ke sjednocení vězeňství. Centrálním řídicím orgánem vězeňství se stala Správa nápravných zařízení ministerstva národní bezpečnosti, které však v roce 1953 zaniklo a nově vše převzalo až do roku 1968 ministerstvo vnitra. (Vazební věznice Praha – Ruzyně 1935 – 2015, Košář 2015, s. 182)

1.4. VĚZNICE Č. 1 PRAHA

Poté, co vězeňství přešlo po roce 1953 do působnosti ministerstva vnitra, bylo nutné změnit i její název a tím se stala *Věznici č. 1 Praha*. Celková kapacita se zvýšila na 1 109 ubytovacích míst, avšak i nadále sloužila především potřebám státně bezpečnostní služby, dále také jako místo pro výkon vyšetřovací vazby obviněných mužů a žen za kriminální trestné činy a v neposlední řadě, zde byli umístováni političtí vyšetřovanci pro potřeby Státní bezpečnosti. Velká změna také nastala ve spravování věznice, jenž měl nově na starosti velitel věznice a zároveň v ní řídil službu z hlediska potřeb státně bezpečnostní služby. (Košář 2015, s. 214)

V březnu 1961 došlo k další změně úředního názvu na *Útvar nápravných zařízení Ministerstva vnitra č. 1 Praha* a posléze v souvislosti s vydáním zákona o výkonu trestu odnětí svobody v roce 1965, došlo ke změnám a v názvu věznice, která se stala *Nápravně výchovným útvarem č. 1 Praha -pobočka PÚ Hořosedly*. (Košář 2015, s. 222)

Po federativním uspořádání státu v roce 1968 vzniklo Ministerstvo spravedlnosti a převzalo do své působnosti řízení vězeňství, které do té doby náleželo ministerstvu

vnitra. Byly zavedeny nápravně výchovné činnosti, což způsobilo, že s odsouzenými nově pracovali vychovatelé, sociální pracovníci, učitelé, speciální pedagogové a psychologové. S novým odborným přístupem se i pozitivně měnily způsoby zacházení s odsouzenými a sociálně psychologické klima v jednotlivých ústavech. (Košář 2015, s. 238)

1.5. SOUČASNÁ VAZEBNÍ VĚZNICE

V letech 1991 až 1992 byla ředitelstvím SNV vypracovaná koncepce rozvoje vězeňství v České republice v duchu Evropských vězeňských pravidel. Nezbytné reformní kroky k postupnému uvádění koncepce do vězeňské praxe byly odvozeny z přehodnocení vývoje českého vězeňství v letech 1945 a 1989. V první řadě šlo o depolitizaci vězeňství, která v minulosti sloužila k prosazování zájmů jedné politické strany. Dalším krokem byla demilitarizace vězeňství a s tím související decentralizace vězeňství s cílem posílit pravomoci ředitelů vězeňských zařízení. V neposlední řadě se neméně významným krokem stalo vytváření předpokladů k celkové humanizaci vězeňského systému.

Od 1. ledna 1993 vznikla Vězeňská služba České republiky na základě zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. Podstatnou změnou bylo vytvoření čtyř typů věznic - s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou.² Vězeňská služba ČR má k dispozici celkem 35 vazebních věznic a věznic, z toho 2 speciální zařízení pro mladistvé. Vnější kontrolu vězeňství vykonávají poslanci Poslanecké sněmovny České republiky a kontrolní pravomoci náleží Evropskému výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) a Výboru proti mučení při Organizaci spojených národů (CAT).

² Pozn. od 1.10.2017 dle zákona č. 58/2017 jsou pouze dva typy věznic – s ostrahou, který se dělí na nízký, střední a vysoký stupeň zabezpečení a se zvýšenou ostrahou

V souvislosti s politickými a společenskými změnami a na základě legislativních změn došlo k přejmenování ruzyňské věznice na *Vazební věznici Praha-Ruzyně*. (Vazební věznice Praha – Ruzyně 1935 – 2015, Košař 2015, s. 254 - 255) V současnosti je vazební věznice profilována jako věznice pro výkon trestu odsouzených mužů - objekt Ruzyně a výkon trestu odsouzených žen - objekt Řepy a Velké Přílepy. Normová ubytovací kapacita činí 900 ubytovacích míst pro obviněné a odsouzené v rámci vazební věznice, včetně 201 ubytovacích míst pro odsouzené ženy v objektech Řepy a Velké Přílepy. (Košař 2015, s. 266)

1.1.1. VNITŘNÍ ČLENĚNÍ VAZEBNÍ VĚZNICE

Vazební věznice s ostrahou se podle stupně zabezpečení člení na oddíly:

- s nízkým stupněm zabezpečení,
- se středním stupněm zabezpečení a
- s vysokým stupněm zabezpečení.

Do oddílů jsou umístováni odsouzení podle míry vnějšího a vnitřního rizika. Tato vyhodnocení provádí odborná komise složená z vedoucího oddělení výkonu trestu nebo oddělení výkonu vazby a trestu anebo ředitelem věznice pověřeného zaměstnance tohoto oddělení, a dále z psychologa, speciálního pedagoga, sociálního pracovníka, vychovatele a popřípadě dalších zaměstnanců Vězeňské služby určených ředitelem věznice. Vnější riziko vyjadřuje míru nebezpečnosti odsouzeného pro společnost, zejména s ohledem na trestnou činnost, za kterou mu byl uložen trest, délku trestu a formu zavinění a s přihlédnutím k tomu, zda již byl ve výkonu trestu. Vnitřní riziko vyjadřuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu s ohledem na individuální charakteristiku odsouzeného, v níž se zohledňují zejména povaha jeho trestné činnosti, nevykonaná ochranná opatření, průběh předchozích výkonů trestu a hrozba útěku. Po vyhodnocení a doporučení na umístění do některého z oddílů věznice s ostrahou, předá odborná komise bez prodlení řediteli věznice, který vydá konečné

rozhodnutí o umístění odsouzeného, s přihlédnutím k doporučení odborné komise. Rozhodnutí je třeba písemně vyhotovit a doručit odsouzenému. (Zákon č. 169/1999 Sb.)

Pokud je odsouzený umístěn do oddílu se středním nebo vysokým stupněm zabezpečení věznice s ostrahou má právo do 3 dnů ode dne doručení rozhodnutí podat návrh na umístění do oddělení s nižším stupněm zabezpečení, o čemž musí být poučen. Tento návrh nemá odkladný účinek. Návrh je předán řediteli věznice, který jej spolu s rozhodnutím o umístění do některého z oddílů věznice s ostrahou, podklady pro vydání tohoto rozhodnutí a dokladem o doručení tohoto rozhodnutí odsouzenému předloží neprodleně soudu. (Zákon č. 169/1999 Sb.)

2. RESTORATIVNÍ JUSTICE

Restorativní justici popisuje s drobnými rozdíly mnoho autorů. Všichni se ale shodnou na tom, že restorativní justice je méně formální než standardní soudnictví, avšak i zde musí být dodržována jistá pravidla. Hlavním dokumentem týkajících se zásad restorativní justice, které jsou právně nezávazné, (Moore, S. A. and Mitchell R. C., 2009, s. 29) jsou Základní principy použití restorativní justice v trestních věcech OSN. Ty podávají přehled procesních zásad restorativního procesu a dodává jim potřebnou autoritu. Tento dokument stanovuje tato pravidla:

- Programy restorativní justice by měly být obecně dostupné ve všech fázích trestního soudnictví.
- Restorativní procesy by měly být používány pouze se svobodným souhlasem stran a měly by obsahovat pouze důvodné a přiměřené povinnosti.
- Všechny strany by obvykle měly uznat základní fakta případu jako základ účasti v restorativním procesu. Účast nesmí být použita jako důkaz přiznání viny v následných soudních řízeních.
- V restorativním procesu by měl být brán v úvahu věk, zralost a rozumové schopnosti stran.
- Kde restorativní proces není možný, úředník trestního soudnictví by měl udělat vše pro to, aby přivedl pachatele k převzetí odpovědnosti a podpořil znovuzřízení oběti ne³

³ Základní principy použití restorativní justice v trestních věcech OSN

Výbor pro restorativní justici (Restorative Justice Council) naopak jednoduše uvádí těchto šest principů: Obnova (restoration), Dobrovolnost (voluntarism), Nestrannost (neutrality), Bezpečnost (safety), Dostupnost (accessibility), Respekt (respect) (Restorative Justice Council: principles of restorative practice, online)

2.1. RESTORATIVNÍ VERSUS RETRIBUTIVNÍ JUSTICE

V současné situaci českého vězeňství neustále narážíme na rozlišné názory mezi restorativní a retributivní (tradiční) justicí.

Hlavním principem retribuce dle McEvoye a Mallindera, je legitimní potrestání pachatele za porušení zákona, či nedodržení pravidel. (McEvoy, K., Mallinder, L., 2012, s. 416 – 417) Retributivní soudnictví, které se musí striktně řídit dodržováním zákonů je často kritizováno za ohromné množství soudních případů, které sebou nesou přetížení soudů a přeplnění věznic. (Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P., 2000, s. 5) To má velký vliv nejenom na státní rozpočet, poněvadž soudní procesy jsou finančně náročné, (McEvoy, K., Mallinder, L. 2012, s. 411-412) ale také na kapacity věznic, které jsou mnohdy několikanásobně přetížené. Problém v současné době nastává i s obsazováním volných míst u vězeňské služby, jelikož jsou velmi platově podhodnocena.

Howarda J. Zehra, americký kriminolog a průkopník restorativní justice, odlišné přístupy restorativního a retributivního soudnictví vysvětluje následovně: *„Na chování porušující zákon můžeme reagovat buď tím, že zaměříme pozornost výlučně na pravidlo, které bylo porušeno, nebo tím, že se první podíváme na újmu, kterou toto chování způsobuje lidem a vztahům. Způsob, jakým pohlédneme na zločin, nás dovede k odpovědi, která se zdá být logická a správná. Restorativní je ta odpověď, která se zaměřuje na napravení újmy.“* (cit. Van Ness, D. et al. 2003, s.

V porovnání je tedy restorativní justice zaměřena mnohem víc na oběť a začleňování do společnosti jak pachatele, tak především i oběti. Snaží se o nalezení společného řešení a o mimosoudní vyrovnání. Jonh Braithwaite ve svých pracích o restorativní justici popisuje, že restorativní procesy jsou spravedlivější, protože zvou osoby, které mohou nabídnout maximální podporu své straně sporu.

Naproti tomu retributivní proces, zve osoby, které mohou druhé straně ublížit. (Braithwaite, J. 2004, s. 48) Dle Marshallovy definice je: „...*restorativní justice proces, jehož pomocí se všechny strany zúčastněné na zločinu či jím ovlivněné setkají, aby společně vyřešili, jak se vypořádat s následky trestného činu a jeho budoucími dopady.*” (Cit, str. 5, citujíc Marshall, T., “Criminal Mediation in Great Britain 1980-1996“ (1996) 4(4) European Journal on Criminal Policy and Research 21)

Existuje mnoho názorů na restorativní a retributivní justici. Je však důležité si uvědomit, že tyto dvě justice by měly především spolupracovat. Zehr v posledních letech taktéž uvádí, že restorativní justice není protipólem retributivní, ale mají dokonce mnoho společného. (Zehr, H. and Gohar, A. 2003, s. 59-60)

Organizace a spolky, které si budeme popisovat v následující kapitole a jsou nedílnou součástí praktické části diplomové práce, mnohdy využívají restorativní justici za svůj hlavní bod propagace. Některé se dokonce veřejně staví proti jednání vězeňské služby a retributivní justici. Avšak důležité především je, najít správný bod, kde byla poničena jistá harmonie a pokusit se jí primárně opravit, ať z restorativního nebo z retributivního hlediska.

3. HUMANIZACE VĚZEŇSTVÍ

V této kapitole se budeme věnovat humanizaci vězeňství v rámci některých neziskových, státních, nestátních organizací, spolků a center, které úzce spolupracují s odsouzenými vězni nacházející se ve výkonu trestu odnětí svobody. Konkrétně se jedná o Spolek Lighthouse, nestátní a neziskovou organizaci SANANIM z.ú., Centrum sociálních služeb hlavního města Prahy, Probační a mediační službu, Centrum RUBIKON a Mezinárodní vězeňské společenství. V návaznosti na tuto kapitolu se budeme v rámci praktické části diplomové práce zabírat těmito organizacemi a spolky pohledem odsouzených mužů ve výkonu trestu odnětí svobody, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

3.1. SPOLEK LIGHTHOUSE

“Lidé staví příliš mnoho zdí a moc málo mostů.” Issac Newton

“Spolek LIGHTHOUSE byl založen jako občanské sdružení v roce 2010 a jako svůj hlavní cíl si stanovil pomoc osobám ve výkonu trestu a při návratu do běžného života.” (cit. LIGHTHOUSE spolek | Pomoc lidem ve výkonu trestu, dluhové poradenství a příprava na život po propuštění, online) Činnost spolku se nakonec rozšířila na několik oblastí:

- výkon vazby a trestu
- podmíněné propuštění
- řešení dluhové problematiky
- poradna

3.1.1. VÝKON VAZBY A TRESTU

Spolek LIGHTHOUSE poskytuje prostřednictvím svých členů a externích spolupracovníků pomoc při hledání řešení problémů ze strany odsouzených osob. Dle

webového portálu jde o pomoc týkající se především k podmínkám výkonu trestu a vazby, možnosti přemístění do jiné věznice, změnu výkonu trestu a právní pomoc. Spolupráce mnohdy není jednoduchá z toho důvodu, že s osobami ve výkonu trestu nebo výkonu vazby, lze komunikovat pouze prostřednictvím klasických dopisů.⁴ (LIGHTHOUSE spolek | Pomoc lidem ve výkonu trestu, dluhové poradenství a příprava na život po propuštění, online)

Je nutné také zmínit, že Spolek LIGHTHOUSE, se mimo pomoc vězněným osobám, zabývá i problémy, které nastaly rodinám odsouzených osob. Díky spolupráci s klienty, kteří s nimi po propuštění z výkonu trestu zůstávají ve styku a mnozí se také snaží spolupracovat, mohou poradit i v otázkách denního života a režimu ve výkonech trestu a vazby na základě přímých zkušeností. Spolek se v rámci pomoci snaží propojovat různé rodiny, které mají obdobné problémy a mohou si tak o svých pocitech a zkušenostech promluvit s ostatními v soukromí. (LIGHTHOUSE spolek | Pomoc lidem ve výkonu trestu, dluhové poradenství a příprava na život po propuštění, online)

3.1.2. PODMÍNĚNÉ PROPUŠTĚNÍ

Dalším důležitým bodem je také pomoc obětem trestných činů a náhrada škody způsobené trestnou činností. V případě pomoci obětem trestných činů, je navázán kontakt s dalšími organizacemi, zabývající se touto problematikou, z důvodu výměny informací a zkušeností. *“Náhrada škody způsobená trestnou činností je otázkou nastavení systému podmíněného propouštění a také otázkou odměn odsouzených za práci ve výkonu trestu.”* (cit. LIGHTHOUSE spolek | Pomoc lidem ve výkonu trestu, dluhové poradenství a příprava na život po propuštění, online) Odsouzení si např. na výživné na své děti, či jiné dluhy, mohou vydělávat prací pro věznicí, ať už na vnitřním či na vnějším pracovišti. Základní mzda odsouzených v současné době činí 5 500 Kč,

⁴ Pozn. telefonní hovory mezi spolky, organizacemi a centry nejsou umožněny

avšak odměna je dále dělena. Ze zdy je nutné zaplatit náklady výkonu trestu⁵ a zdravotní pojištění. (LIGHTHOUSE spolek | Pomoc lidem ve výkonu trestu, dluhové poradenství a příprava na život po propuštění, online)

Dle názoru Spolku LIGHTHOUSE by tedy bylo jistě přínosnější, kdyby částka za náklady výkonu trestu a také částka za náklady soudních jednání, které jsou sráženy odsouzeným přednostně, byly používány na splácení dluhů vzniklých trestnou činností a dalších závazků, které způsobují extrémně vysokou recidivu. *“Je zcela bez diskuze, že fungování českého státu generuje obrovské množství finančních ztrát a opravdu odborným manažerským a ekonomickým vedením by jistě vězeňská služba a česká justice ušetřila mnohem více, než jsou částky, které dnes odsouzeným odebírá a které by mohla tak přesunout právě na hrazení dluhů vzniklých trestnou činností, na pomoc obětem trestných činů a na dluhy a exekuce odsouzených. Celé by to jistě bylo více motivující, než neustále snahy o odpuštění dluhů v insolvencích.”* (cit. LIGHTHOUSE spolek | Pomoc lidem ve výkonu trestu, dluhové poradenství a příprava na život po propuštění, online)

3.1.3. ŘEŠENÍ DLUHOVÉ PROBLEMATIKY

Při řešení dluhové problematiky se Spolek LIGHTHOUSE zaměřuje především na obecně známé důvody recidivy a tím je zadluženost, problematické uplatnění na trhu práce, návrat do špatného sociálního prostředí a trestní politika státu. U svých klientů výše jmenovaný spolek sleduje zadluženost a exekuce v rámci programu FINANCE a VT. V tomto programu jde především o to, aby odsouzení ve výkonu trestu své dluhy neignorovali, ale aby si o svých dlužích zjistili, co možná nejvíce informací, sepsali si je, rozdělili a v případě možností s nimi začali pracovat. Tímto programem od roku 2012 prošlo více než 500 klientů. (LIGHTHOUSE spolek | Pomoc lidem ve výkonu trestu, dluhové poradenství a příprava na život po propuštění, online)

⁵ Pozn. ve Vazební věznici Praha – Ruzyně činí poplatky za ubytování a stravu odsouzeného 1 500 Kč měsíčně

3.2. SANANIM Z.Ú.

“Droga je symbolem magického neznáma, romantické vzpoury, únikem z nepřátelské skutečnosti.”⁶

Pokud se řekne slovo SANANIM, téměř každému se okamžitě vybaví slovo droga. Oproti ostatním organizacím je SANANIM z.ú. velmi odlišný. Jedná se o nestátní neziskovou organizaci, která byla založená od roku 1990 po pádu předchozího režimu, z důvodu otevření hranic a s tím související častější jednodušší pašování ilegálních drog, především heroinu. Díky SANANIMu zvládla Česká republika drogový problém lépe než ostatní země v Evropě a stala se tak jednou z nejefektivnějších sítí drogových služeb. Od té doby organizace SANANIM z.ú. spolupracuje s lidmi ohroženými drogami a s jejich blízkými a poskytuje jim pomoc v síti programů a služeb, které tvoří komplexní systém prevence, péče, léčby a resocializace. Jedná se o terénní programy, doléčovací centra, denní stacionáře, terapeutické komunity a drogovou poradnu. V současné době nabízí také specifické služby např. péči o závislé matky s dětmi, adiktologické kliniky pro dospělé a mladistvé, poradnu pro rodiče, specializované ambulantní služby CADAS, gambling ambulanci a pracovní a sociální agenturu. (Sananim z.ú. | Prevence a léčba závislostí, online)

Mezi hlavní cíle SANANIMu patří poskytování efektivní, profesionální pomoci osobám ohroženým drogovou závislostí, rozvoj systému v oblasti poskytování specifických služeb, spolupráce na místní i centrální úrovni při plánování a realizaci protidrogové politiky a vzdělávání laiků, profesionálů a paraprofesionálů v oblasti drogových závislostí. Těmito službami se snaží provést klienty jednotlivými fázemi rozvoje závislosti a zapojit je zpátky do normálního života. (Sananim z.ú. | Prevence a léčba závislostí, online)

⁶ Upraveno z Sananim z.ú. | Prevence a léčba závislostí, online

Organizace SANANIM z.ú. dochází také pravidelně do věznic a vazebních věznic. Vzhledem k tomu, že spousta vězňů páchala svojí trestnou činností pod vlivem návykových látek, je program organizace začleněn do aktivit programu zacházení, který odsouzení musí plnit. U mnohých odsouzených je však spolupráce náročná, vzhledem k tomu, že spolupráci se SANANIMem berou jen jako další splněný pozitivní bod, který se zapisuje při žádosti do hodnocení podmíněného propuštění. Po propuštění jejich spolupráce končí, pokud jim není nařízena soudně. (Sananim z.ú. | Prevence a léčba závislostí, online)

3.3. CENTRUM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

Centrum sociálních služeb Praha (CSSP), aneb “BETA” jak je tato organizace nazývána v rámci vazební věznice, je příspěvkovou organizací hlavního města Prahy. CSSP bylo založeno v roce 1998 a v průběhu let se organizace velmi rozšířila do několika oblastí a pracovišť a v současné době se jedná o jednu z největších organizací hlavního města Prahy. *Tato organizace poskytuje prioritně terénní, ambulantní i pobytové služby široké škále osob v tíživé životní nebo sociální situaci.* (cit. Centrum sociálních služeb Praha. Centrum sociálních služeb Praha, online) Služby, které poskytuje CSSP jsou především z oblastí sociální, ale zasahují do ní služby i zdravotnické, informační či vzdělávací. Služby, které jsou součástí organizace, nevyužívají lidé pouze z České republiky ale často i cizinci. Konkrétně CSSP nabízí tyto služby:

Přechodné bydlení

Přechodné bydlení je určeno osobám bez přístřeší a nabízí tak okamžité poddání pomocné ruky. Mezi přechodné bydlení patří noclehárny, které poskytují ambulantní služby a hygienické zařízení a přenocování, azylové domy, které nabízejí přístřeší osobám v nepříznivé sociální situaci a tréninkové bydlení, které zajišťuje služby a ubytování např. pro osoby se zdravotním omezením na určitou dobu.

Sociálně právní poradenství

V sociálně právním poradenství můžeme nalézt dvě formy pomoci. První forma je základní sociální poradenství, které se zakládá na poskytování potřebných informací o možnostech řešení v nepříznivé sociální situaci nebo hledá způsoby, jak nepříznivým situacím předcházet. Druhá forma je odborné sociální poradenství, které se již zaměřuje na specifické potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin nebo osob. (Centrum sociálních služeb Praha. Centrum sociálních služeb Praha, online)

Právní poradenství

Právní poradenství pomáhá občanům s orientací v právním systému, zákonech a povinnostech, které z něho vycházejí. CSSP poskytuje právní poradenství zcela zdarma i prostřednictvím elektronické pošty.

Psychologická pomoc

CSSP mimo jiné zajišťuje i psychologickou pomoc lidem, kteří se ocitli v nepříznivé a psychicky náročné situaci a mají obtíže jak v osobním, manželském, partnerském či rodinném životě.

Pomoc v krizových životních situacích

Pomoc v krizových životních situacích může být poskytována ambulantně nebo jako pobytová služba na přechodnou dobu, kdy osoby z důvodu ohrožení zdraví nebo života nemohou řešit svojí situaci sami a potřebují profesionální pomoc. Tato služba jim nabízí ubytování, poskytnutí stravy, právní a terapeutické poradenství.

Pomoc obětem domácího násilí

Obětem domácího násilí se poskytuje psychologická a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy ve zřízených intervenčních centrech. Jedná se o osoby, které jsou ze strany svých blízkých osob žijící ve společné domácnosti opakovaně fyzicky, psychicky či sexuálně napadány, skrytě mimo kontrolu veřejnosti. Těmto osobám se posléze poskytne také pomoc lékařská a právní.

Pomoc a poradenství v oblasti trestního stíhání a výkonu trestu odnětí svobody

Poradenství je zřizováno pro muže a ženy od 18 let, kteří se dostali do konfliktu se zákonem nebo porušovali pravidla a normy společnosti. Může se jednat o obžalované, obviněné, odsouzené, podmíněně odsouzené či, propuštěné na podmínku nebo o osoby, které se pouze nacházejí v nepříznivém sociálním okolí. Pomoc a poradenství je poskytováno zdarma.

Rodinná terapie

Rodinná terapie je psychoterapie, ve které se primárně nezaměřujeme pouze na jedince, ale na celou jeho primární rodinu. Hlavním konceptem psychoterapie je, že pokud se má změnit klient, musí změnit svůj přístup i jeho rodinní příslušníci. Rodinný terapeut poté vytváří hypotézy o procesech probíhajících v rodině s konkrétním problematickým jedincem a tyto hypotézy jsou následně ověřovány.

Programy primární prevence

Jedná se o primární prevenci rizikového chování či jednání a snaží se zamezit jeho další progresy. Jde o soubor jak zdravotních, sociálních, výchovných tak i jiných intervencí. (Miovský, Zapletalová, 2006). Programy primární prevence můžeme spatřovat ve školách, v rodinách, v institucích nebo např. ve specializovaných programech. (Centrum sociálních služeb Praha. Centrum sociálních služeb Praha, online)

3.4. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Další státní organizací, která zahájila svou činnost 1. ledna 2001 a která spolupracuje, jak s pachateli, tak i s oběťmi a snaží se o jednání a urovnání následků trestného činu je Probační a mediační služba. Její zřízení, organizaci a činnosti upravuje zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a dohled nad její činností provádí Ministerstvo spravedlnosti. Spolupráce sociálního kurátora s Probační a mediační službou se soustředí jak na podmíněně odsouzené na svobodě, kterým byl

nařízen probační dohled, tak na podmíněně propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem, což je označováno jako parole. (Gojová a kol. 2007)

Jejími hlavními cíli je tedy integrace pachatele do společnosti v rámci alternativních trestů, participace poškozeného z hlediska integrity a důvěry ve spravedlnost a ochrana společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením.

Zaměříme a vysvětlíme si nyní pojmy *mediace* a *probační služba*. Ačkoliv spousta lidí si je vědoma existence této organizace a ví, že spolupracuje s pachateli a oběti trestních činnů, nedokáže si správně přeložit její název. Nadcházející dvě podkapitoly se proto budou věnovat přeložení jejího názvosloví.

3.4.1. MEDIACE (PRO OBĚTI)

Mediace je mimosoudní jednání řízené prostředníkem, čili mediátorem mezi pachatelem a poškozeným. Toto jednání za účelem urovnání konfliktního stavu a domluvení se na přijatelném způsobu náhrady škody, vykonává v souvislosti s trestním řízením a lze provádět pouze s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného. Účast na mediaci je zcela dobrovolná. Úředník Probační a mediační služby, musí mít vědomosti z oblasti příslušných právních předpisů, které využívají v trestních případech dle zákona č. 257/2000 Sb. (Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě). Střediska Probační a mediační služby se nachází ve všech soudních okresech České republiky.

Mediace může oběti přinést příležitost vyjádřit a pojmenovat své potřeby a zájmy v souvislosti se zmírněním následků způsobených trestným činem. Dále získá důležité informace vztahující se k trestnímu řízení a získat nejenom materiální ale i mezilidské odškodnění. Pro pachatele mediace může být naopak příležitost přijmout zodpovědnost za skutky, které oběti způsobil. Vyrovnat se s poškozeným materiálně a přinést mu odškodnění i po psychické stránce. Mnoho odsouzených ve výkonu trestu se snaží kontaktovat poškozené těsně před soudním líčením o podmíněně propuštění z toho

důvodu, že státní zástupce nebo soudce k tomu může přihlédnout před vydáním rozhodnutí. (Probační a mediační služba České republiky, online)

3.4.2. PROBACE (PRO PACHATELE)

Termín probace neboli zkouška či vyzkoušení je organizované vykonávání dohledu v rámci alternativních trestu, kdy úředníci z Probační a mediační služby vykonávají dozor nad obviněným či odsouzeným, zdali alternativní trest vykonává a žije řádný život a tím i vyhovuje podmínkám stanovených státním zástupcem či soudem a došlo tak k obnově narušených právních i společenských vztahů dle §2., odst.1., z.č. 257/2000 Sb. (Probační a mediační služba České republiky, online) Mezi alternativní tresty patří peněžité tresty, obecně prospěšné práce a trest domácího vězení.

3.4.3. ALTERNATIVNÍ TRESTY

Alternativní tresty lze v obecné rovině považovat všechny tresty, které nejsou bezprostředně spojené s odnětím svobody. Alternace v tomto pojetí spočívá v odlišné variantě potrestání, než umístění pachatele do věznice.

V užším pojetí alternativními tresty chápeme náhradu za nepodmíněný trest odnětí svobody. Do těchto alternativních trestů spadá trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžité trest a podmíněné odsouzení včetně podmíněného odsouzení s dohledem. Tyto tresty nelze uložit současně s trestem odnětí svobody.

K uložení alternativního trestu se přistupuje po posouzení závažnosti spáchaného trestného činu, ke konkrétním okolnostem případu a také k osobě a poměrům pachatele. K neuvěznění pachatele musí být konstatovány reálné předpoklady, že pachatel splní podmínky alternativního trestu a je mu projevena důvěra, že k jeho resocializaci může dojít i bez zbavení osobní svobody. (Aktuality - Portál justice, online)

3.4.3.1. OBECNĚ PROSPĚŠENÉ PRÁCE

Nejvíce porušovaným alternativním trestem v České republice je uložení obecně prospěšných prací. Tento alternativní trest nabízí odsouzenému možnost si svůj trest odpracovat a odčinit tak své jednání. Pokud pachatel splní podmínky obecně prospěšných prací a úspěšně je vykoná, pokračuje nadále s „čistým štítem“. Trest obecně prospěšných prací je výhodný i pro širokou společnost, protože nezatěžuje stát vysokými náklady, jako věznění a přináší státu prospěch ve formě zdarma vykonané práce. (Probační a mediační služba České republiky, online)

3.4.3.2. TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Trest domácího vězení, který může soud uložit až na dva roky za přečin, je dalším z alternativních trestů, který ačkoliv je vykonáván na svobodě, tak osobní svobodu pachatele značně omezuje. Podmínkou domácího vězení je, že se pachatel musí v daném časovém rozmezí zdržovat v místě svého bydlí, což musí písemně slíbit. Zároveň mu jsou zachovány rodinné, ekonomické a sociální vazby. To spočívá v právu pachatele docházet do svého zaměstnání, navštěvovat pravidelně bohoslužby a docházet v rámci zdravotního stavu k lékaři. Soud dále může pachateli společně s domácím vězením uložit i další povinnosti jako je testování na přítomnost návykových látek v těle, absolvování resocializačních kurzů, omezení či zákaz vstupu na určená místa a zákaz řízení nebo zákaz kontaktu některých osob. Kontrolu trestu domácího vězení provádí Probační a mediační služba v rámci namátkových kontrol v obydlí pachatele či elektronického monitorovacího systému. (Probační a mediační služba České republiky, online)

Pokud by Probační a mediační služba zjistila narušení podmínek trestu domácího vězení, neprodleně kontaktuje soud, který rozhodne o přeměně domácího vězení nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody.

3.4.3.3. PENĚŽITÉ TRESTY

Třetím neméně častým krátkodobým druhem alternativního trestu je peněžítý trest, který je univerzálním trestem v případě nedbalostních trestných činů a pro úmyslné trestné činy spáchané se záměrnou pohnutkou a který je základním majetkovým trestem. Soud při ukládání trestu přihlíží k povaze a závažnosti trestného činu, k osobním, rodinným a majetkovým poměrům a k možnosti nápravy. Dále se přihlíží k tomu, zdali se pachatel pokusil či získal majetkový prospěch, a pokud to nevylučují osobní nebo majetkové poměry pachatele, může mu soud uložit některý z trestů, který ho postihne na majetku. Další podmínkou uložení peněžitého trestu je neoprávněný majetkový prospěch, nemusí být však součástí zákonného znaku a může mít podobu zejména peněz, cenných papírů, movitých, nemovitých či jiných majetkových hodnot. Peněžítý trest narozdíl od ostatních alternativních trestu má dvojí roli. Za prvé může být uložen samostatně jako trest hlavní a představovat tak alternativní sankci. To v praxi znamená, že vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu není třeba ukládat i jiný trest. Nebo za druhé může být uložen vedle jiného druhu trestu jako trest vedlejší. (Peněžité tresty z pohledu soudní praxe aneb jak zvýšit jejich ukládání | Právní prostor. Právní prostor, online)

3.5. MEZINÁRODNÍ VĚZEŇSKÉ SPOLEČENSTVÍ

Poslední organizací zmíněnou v teoretické části diplomové práce je Mezinárodní vězeňské společenství v České republice. Mezinárodní vězeňské společenství je křesťanské a sociální hnutí, které vzniklo v roce 2010 a od června 2011 je součástí největší křesťanské dobrovolnické organizace Prison Fellowship International, založená v roce 1976. Mezinárodní vězeňské společenství je od roku 2015, stejně jako dalších 7 evropských zemí včetně České republiky, součástí restorativní justice Building Bridges. Podobně jako Probační a mediační služba se tedy zakládá na výše zmíněné tzv. restorativní justici, v překladu „*usmiřující*“ justice. Na rozdíl od retributivní neboli „*trestající*“ justice si restorativní justice napřed zjišťuje potřebu oběti a vynahrazení jak emocionální, duchovní tak finanční. Své fungování staví na společném setkání oběti a pachatele. (Mezinárodní vězeňské společenství, Prisonfellowship, online)

3.5.1. REALIZACE PROJEKTU

Jejich projekt, který je akreditován Ministerstvem spravedlnosti a trvá šest až osm týdnů, v praxi funguje tak, že se vybere šest odsouzených, kteří si odpykávají svůj trest a nacházejí se již ve výstupním režimu a šest obětí trestných činů. Dle jejich zkušeností pachatel ve vězení neustále myslí na paragrafy a délku trestu a přestane myslet na opravdovou oběť a jako oběť si poté připadá on sám. Pokud se následně omlouvá až u soudu, je to pouze účelové. Pokud jde o výběr obětí, je to mnohdy složitější. Důvodem je, že oběť si nechce přiznat, že se stala opravdu obětí a někdy si dává falešnou vinu sama sobě. Tento projekt slouží především k uzdravení oběti.

Před průběhem projektu jsou obě strany seznámené s tím, co je čeká a jsou jim poskytnuty materiály a informace o tématech, se kterými se setkají. Setkání obětí a pachatelů probíhá uvnitř věznice, kde si oběti a pachatelé sdělují své příběhy a jasně se vymezuje, co je čí zodpovědnost. Jedním z mnoha cílů mimo uzdravení oběti je také uvědomění si, že pokud někdo někomu ublíží, je to vždy chyba toho, kdo ubližuje.

Projekty Mezinárodního vězeňského společenství má uzavřené dohody o spolupráci v programech “Příprava na propuštění a následná péče na svobodě”, “Building Bridges” a “Vězňova cesta” ve věznicích Jiřice, Praha-Ruzyně, Praha-Pankrác, Velké Přílepy, Rýnovice, Bělušice a Vinařice. Veškerou práci na programech provádí dobrovolníci, kteří jsou rozděleni do regionálních týmů, vedených vedoucími skupinami. Dále pak o odsouzené a propuštěné pečují také mentoři, pracovníci a finanční poradci a další specialisté. Dle jejich statistik se klienti, kteří projdou některým z programu Mezinárodního vězeňského společenství, se již do výkonu trestu odnětí svobody ve většině případů nevracejí. (Mezinárodní vězeňské společenství, Prisonfellowship, online)

4. RESOCIALIZAČNÍ MOTIVÁTORY VE VÝKONU TRESTU

Výkon trestu upravuje zákon o výkonu trestu a je vydán v souladu s ustanovením vnitřního řádu vazební věznice dle § 14 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Je určen k nápravě pachatelů a k jejich reintegraci zpět do společnosti a k určitému řádu, který je dodržován ve výkonu trestu. Tento řád pomáhají dodržovat i programy zacházení, které byly do 1. února 2000 známé pod pojmem programy resocializace. (Raszková, Hoferková, 2015, s. 46). Existence programů zacházení vychází z Evropských vězeňských pravidel. Programy zacházení, svým komplexním zacházením, zohledňují individuální potřeby a možnosti odsouzeného. (Raszková, Hoferková, 2015, s. 63)

4.1 PROGRAMY ZACHÁZENÍ

Během výkonu trestu je odsouzený povinen dodržovat vnitřní řád věznice, který mimo jiného vymezuje druh a obsah činností, které jsou pro jednotlivé skupiny odsouzených buď povinné, nebo dobrovolné. Tyto konkrétní činnosti, které je odsouzený povinen se zúčastnit nebo které může vykonávat, jsou stanoveny v programu zacházení.

K dosažení účelu výkonu trestu pro každého odsouzeného, věznice stanoví program zacházení jako základní formu cílevědomého a komplexního působení, s cílem připravit odsouzeného na soběstačný život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v souladu se zákonem. Součástí působení na odsouzeného jsou rovněž metody a formy práce zaměřené na oblast řešení důsledků a dopadů trestné činnosti na poškozeného, např. spolupráce s neziskovými a státními organizacemi, spolky a centry a spolupráce se zaměstnanci VSČR. Program zacházení se nezpracovává v případech, kdy odsouzený má trest odnětí svobody v délce kratší než 3 měsíce. (Zákon č. 169/1999 Sb.)

Program zacházení je zpracováván na základě komplexní zprávy o odsouzeném, která je shrnutím výsledků psychologického, pedagogického, sociálního, případně

lékařského posouzení, hodnocení rizik a potřeb a jiných dostupných materiálů k osobě odsouzeného a její obsah je důvěrný. Dále je zahrnuta i délka trestu, charakteristika osobnosti a příčiny trestné činnosti. Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení, které probíhá jednou za 3 měsíce a u odsouzených, kteří se nacházejí ve výstupním režimu, probíhá hodnocení jednou za 2 měsíce. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, případně jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho soběstačný život v souladu se zákonem. Při vypracování programu zacházení věznice podle potřeby spolupracuje s příslušnými orgány sociálního zabezpečení a s dalšími zaměstnanci VSČR spolupracujícími s odsouzenými. (Zákon č. 169/1999 Sb.)

V současné době podle Marešové se do programu zacházení, od roku 2012 promítá i míra rizika, které stanoví elektronický program SARPO (Souhrnná Analýza Rizik a Potřeb Odsouzeného), definován jako „validizovaná” metoda na vyhodnocování kriminogenních rizik vedoucích k recidivě trestné činnosti. Je zaměřen na kategorizaci odsouzených dle statistických a dynamických rizik a rozlišování mezi riziky vnitřními, které se zaměřují na život ve vězení a vnějšími riziky, zaměřující se na život ve společnosti. (Marešová a kol., 2016, s. 65) Elektronický program SARPO poté vyhodnotí výslednou míru rizik na čtyřstupňové škále od nízkého až po velmi vysoké. Na základě vyhodnocení programu SARPO je odsouzeným stanoven druh programu zacházení.

- Minimální program zacházení – je zadáván odsouzeným s nízkými riziky, kde jsou hlavními aktivitami programu zacházení zájmové aktivity. Tyto aktivity většinou realizuje s odsouzenými vychovatel, vychovatel – terapeut nebo pedagog volného času.
- Standardní program zacházení – je určen odsouzeným se středními až vysokými míry rizik. Je zaměřen především na pracovní a vzdělávací aktivity, které jsou pod vedením vychovatele, speciálního pedagoga, psychologa a dalších pracovníků odborného zacházení. Tento typ programu zacházení je zadáván nejčastěji.

- Speciální program zacházení – je pro odsouzené s vysokými míry rizik. Převládají zde vzdělávací a speciálně výchovné aktivity, ale odsouzení mají možnost navštěvovat i zájmové aktivity programu zacházení.
- Výstupní program zacházení – je určen pouze odsouzeným, kteří mají do konce výkonu trestu půl roku a nacházejí se ve výstupním režimu. Tento program je zaměřený na praktické činnosti, které bude odsouzený potřebovat po propuštění na svobodu. (Marešová a kol., 2016, s. 64)

Základním principem výkonu trestu je dle Hály, plnohodnotná reintegrace po propuštění na svobodu do demokratické společnosti. (Hála 2006, s. 18). Avšak procento recidivujících pachatelů v České republice se neukazuje jako příliš efektivní. V roce 2013 bylo procento recidivistů 70 % a v roce 2014 to bylo 69 %. (Koncepte vězeňství do roku 2025, 2016, s. 119) „*Problém recidivy je velký zejména u často se opakujících trestných činů, a to u krádeže, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání a zanedbání povinné výživy.*“ (cit. Koncepte vězeňství do roku 2025, 2016, s. 119). V dlouhodobém horizontu si koncepte vězeňství klade za cíl „*nápravu odsouzených osob na základě individuální postupů za účelem předcházení recidivy kriminálního chování a izolace opakovaně recidivujících pachatelů nejzávažnější násilné trestné činnosti od společnosti s cílem zajistit bezpečnost společnosti.*“ (cit. Koncepte vězeňství do roku 2025, 2016, s. 58) Ke snížení recidivity odsouzených osob jsou zapotřebí vhodné podmínky, v souvislosti s tím vzešla otázka ubytování odsouzených osob v kolektivním výkonu trestu odnětí svobody. Tento princip by zajišťoval ubytování odsouzených na celách maximálně po dvou nebo po třech. Avšak z důvodů přeplnění věznic a z finančních důvodů, není toto možné v současné době uskutečnit. Dále by bylo smysluplné rozdělovat odsouzené osoby do menších skupin v rámci programu zacházení, ve kterých by byla možnost efektivně pracovat a působit tak více na osobnost pachatele. (Foucault, 2000, s. 373)

4.2 ZAMĚSTNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH

Odsouzené osoby mají podle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, povinnost pracovat, pokud je jim přidělena práce a pokud jsou práce schopné a zdravotně způsobilé k výkonu práce. Způsob zaměstnávání odsouzeného je součástí programu zacházení.

Velký vliv na zaměstnávání odsouzených osob měla amnestie prezidenta České republiky ze dne 1. 1. 1990. Po téměř vyprázdnění věznic zůstala drtivá většina vězňů zaměstnána ve vnitřní režii, tím se udržela zaměstnanost odsouzených okolo 90 %. Venkovní pracoviště byla z důvodu nedostatku vězňů téměř uzavřena. Avšak tento problém netrval dlouho a po roce 1991 se vazební věznice a věznice začaly naplňovat a venkovní pracoviště se opět otevřela.

V současné době má zaměstnávání odsouzených vzrůstající tendenci. Aktuální zaměstnanost odsouzených ke dni 24. února 2020 je 59,19 procent, což představuje 8556 osob. (Aktuální počty zaměstnaných vězňů, online, 2020).

Dle Koncepce vězeňství do roku 2025 by se měla zvyšovat zaměstnanost odsouzených zařazováním na nestřežená pracoviště mimo věznice a na pracoviště s volným pohybem mimo věznice. Zvyšování zaměstnanosti je taktéž limitováno nedostatkem zaměstnanců, kteří zajišťují dohled nad odsouzenými osobami na pracovišti.

Vazební věznici Praha – Ruzyně poskytují možnosti vnějšího pracoviště mimo vazební věznici tyto firmy: KOMWAG a. s., United Bakeries, Balino a.s., PAPEI a.s., Pražské služby a.s. a Úřad městské části Praha 17. Spolupráce s vazební věznicí přináší pracovním sektorům řadu výhod, např. levné pracovní síly, mzdovou agendu a odvody pojištění provádí věznice, v případě výpovědi, nemusí firma platit odstupné, mohou kdykoliv požádat o další pracovníky. Veškerá opatření jsou zaštiťována smlouvou mezi věznicí, zaměstnavateli odsouzených a odsouzenými samotnými.

Mezi vnitřní pracoviště Vazební věznice Praha – Ruzyně spadají zaměstnání v místě: kuchyně, dílny údržby, elektrodílna, kotelna, autopark, zásobování, sklady, úklid, knihovna, holič a výdej jídla.

4.1.1. ODMĚŇOVÁNÍ ODSOUZENÝCH

Odsouzeným přísluší odměna na základě vykonané práce. Výše odměny a poskytování podmínek pro její poskytování stanovuje vláda. Pokud se odsouzený v rámci pracovního zařazení nachází v pracovní neschopnosti, vězeňská služba poskytuje náhradu odměny za stejných podmínek, jako ji poskytuje zaměstnavatel zaměstnanci podle zákoníku práce. Pracovní odměna odsouzeného se pro účely srážek daní a pojistného na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti. Z této odměny se po srážce zálohy na daň a pojistného provedou i další srážky jednak k úhradě nákladů výkonu trestu a dalších nákladů spojených s výkonem trestu a jednak výživného pro děti, kterým je odsouzený povinen poskytovat výživu, včetně příspěvku na úhradu nákladů při péči o dítě v ústavní nebo ochranné výchově. (Zákon č. 169/1999 Sb.)

Ministerstvo vyhláškou stanovuje rozsah a pořadí dalších srážek z pracovní odměny odsouzeného. Přitom je přihlíženo zejména k zabezpečení výživy dětí odsouzeného a oprávněným nárokům poškozených trestným činem. Pokud je však soudem nařízen výkon rozhodnutí srážkami z pracovní odměny odsouzeného, postupuje se podle občanského soudního řádu a předpisů vydaných na jeho základě. Tento postup je uplatňován i v případě exekuce nařízené správcem daně. Zbylá část pracovní odměny odsouzeného, je po provedení srážek rozdělena na kapesné a úložné. Kapesným se rozumí částka, kterou může odsouzený použít podle vlastního rozhodnutí, většinou tuto částku odsouzený využívá k dobití kreditu na telefon nebo k nákupu ve vězeňské kantýně. Úložným se rozumí zbývající část pracovní odměny, na kterou odsouzený nemá přístup a kterou věznice převede na účet odsouzeného. Ministerstvo stanovuje vyhláškou způsob rozdělení části pracovní odměny na kapesné a úložné a stanoví rozsah a podmínky, za nichž odsouzený může úložné použít. Finanční prostředky na úložném se odsouzenému vyplatí při propuštění z výkonu trestu, pokud se věznice s odsouzeným nedohodne jinak. (Zákon č. 169/1999 Sb.)

4.3 DUCHOVNÍ A SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Odsouzenému je zajišťováno právo na poskytování duchovních a dalších obdobných služeb sledujících humanitární cíle v rozsahu vyplývajícím ze zvláštních právních předpisů. Ve Vazební věznici Praha – Ruzyně jsou duchovní služby poskytovány v rámci programu zacházení na aktivitě Křesťanský pohled na život, aneb život ve vztazích a Duchovní služba/bohoslužba. Tyto aktivity probíhají ve vězeňské kapli a účastní se jí vždy maximálně 10 odsouzených osob. Aktivity se konají zpravidla v době pracovního klidu jednou až dvakrát do týdne a účast na náboženských obřadech je dobrovolná. K výkonu duchovní služby v místech, kde se vykonává trest odnětí svobody, jsou oprávněny pouze ty registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu tohoto práva podle zvláštního právního předpisu. Církev ve vazební věznici poskytuje duchovní služby zejména konáním bohoslužeb pro zájemce z řad odsouzených, individuálními rozhovory, pastoračními návštěvami a umožněním individuálního přístupu k náboženským úkonům, vedením studijních hodin k výkladu náboženských textů, zajišťováním duchovní a náboženské literatury a zpěvníků, pořádáním přednášek a besed, zejména s etickou tematikou, popřípadě koncertů hudebních skupin a jednotlivců, při přípravě odsouzených k jejich propuštění, dalšími vhodnými formami přispívajícími k dosažení účelu výkonu trestu. (Zákon č. 169/1999 Sb.)

Pokud to věznice umožní, je možné vystupovat v rámci bohoslužby i veřejně s nacvičenými hudebními čísly odsouzených, např. v jiných věznicích a kostelech. Ve Vazební věznici Praha – Ruzyně se konají koncerty odsouzených mužů každý rok v rámci vánočních koncertů ve věznicích Velké Přílepy a Řepy u odsouzených žen. Koncertujícím odsouzeným jsou za koncerty uděleny odměny za komplexní plnění programu zacházení.

PRAKTICKÁ ČÁST

Teoretická část práce představila historický vývoj Vazební věznice Praha - Ruzyně. Poté jsme se zaměřili na státní a neziskové organizace, které napomáhají odsouzeným v resocializaci po propuštění z výkonu trestu a v neposlední řadě jsme se zmínili o dalších resocializačních složkách, které poskytuje odsouzeným sama vazební věznice.

V empirické části bude představeno výzkumné šetření, které se zaměří na zjištění názorů odsouzených mužů, kteří se nachází ve vazební věznici. V rámci výzkumu bylo zjišťováno, jak z jejich pohledu funguje resocializace již zmíněných státních a neziskových organizací, co jim pomáhá nejvíce a zdali na jejich umístění do výkonu trestu mělo vliv i vnější prostředí. Cílem výzkumného šetření je tedy zjistit a analyzovat názory vybraných odsouzených mužů ve výkonu trestu odnětí svobody na možnosti co největší resocializace do společnosti po propuštění na svobodu.

4. VÝZKUMNÁ METODA

Pro empirickou část byla použita výzkumná metoda dotazníkového šetření a jako výzkumný nástroj dotazník. „Slovo dotazník se spojuje s dotazováním, s otázkami. Je to způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů. Dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů. Proto se dotazník považuje za ekonomický výzkumný nástroj. Můžeme jím získávat velké množství informací při malé investici času.“ (cit. Gavora 2000, Brno).

Při provádění výzkumu byla sledována návratnost dotazníků, tedy poměr počtu odevzdaných dotazníků k počtu správně v

Celkem bylo rozdáno 150 dotazníků, s cílem získat alespoň 100 vyplněných dotazníků. Tyto dotazníky byly prostřednictvím vychovatelů předány odsouzeným mužům s ostrahou ve vysokém a středním stupni zabezpečení a nazpět se jich úspěšně vyplněných vrátilo 118.

Dotazník se skládal ze čtrnácti otázek, které byly uzavřené nebo polootevřené. Dotazník je uveden krátkým úvodem, kde jsou respondenti seznámeni s účely šetření. Otázky v první části zjišťovaly základní informace o odsouzených - v jakém stupni zabezpečení se nachází, délku trestu a věk. Ve druhé části jsme se zaměřovali na zaměstnání před výkonem trestu a pracovní zařazení v rámci výkonu trestu a v poslední části jsme se dotazovali na možnosti resocializace související s výkonem trestu odnětí svobody. Poctivé vyplnění dotazníků zabralo respondentům přibližně 5 – 10 minut a byl anonymní.

Výsledky, k nimž jsme dospěli, byly manuálně zpracovány a vyhodnoceny do grafů a tabulek s použitím programu MS Excel. Dále byla použita jednoduchá popisná statistika.

4.1. POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU – ZÁKLADNÍ INFORMACE

Studie se celkově zúčastnilo celkem 118 respondentů, z toho bylo 54 mužů ve středním stupni zabezpečení (46 %) a 64 mužů ve vysokém stupni zabezpečení (54 %), to můžeme vidět v tabulce č. 1. Věk respondentů byl v rozmezí od 19 do 75 let, přičemž průměrný a nejčastěji uváděný věk byl od 36 do 50 let (48 %) a nejméně častým věkovým zařazením byla skupina ve věku od 66 let a více (4 %), to můžeme spatřovat v tabulce č. 2 a v grafu č. 1.

Tabulka č. 1 Stupeň zabezpečení

STUPEŇ ZABEZPEČENÍ	POČET
Ostraha - střední stupeň zabezpečení	54
Ostraha - vysoký stupeň zabezpečení	64

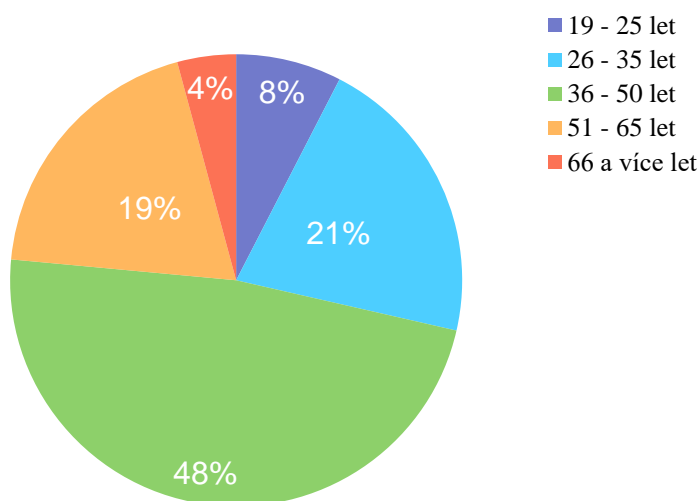
Tabulka č. 2

Věková kategorie

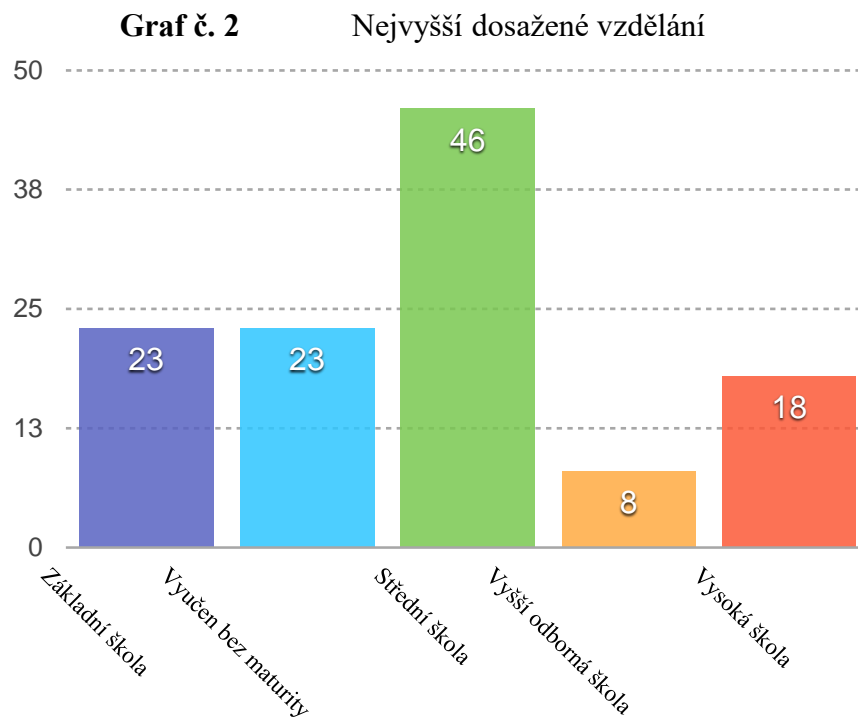
VĚK	POČET
19 - 25 let	9
26 - 35 let	25
36 - 50 let	57
51 - 65 let	23
66 a více let	5

Graf č. 1

Věková kategorie

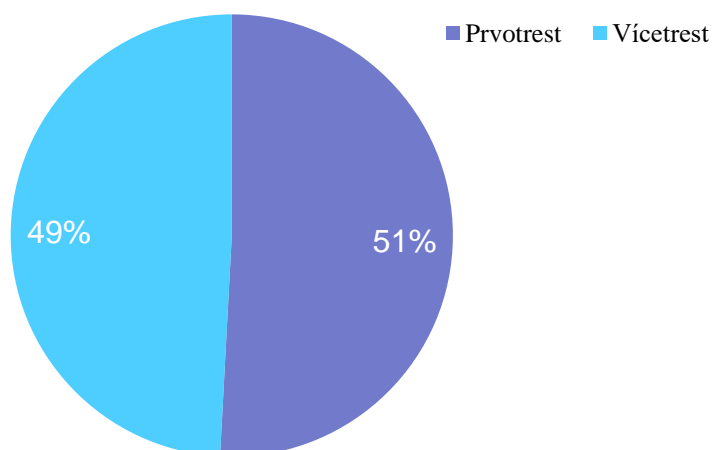

Graf č. 2 nám ukazuje nejvyšší dosažené ukončené vzdělání. Největší část tvořili respondenti, kteří mají ukončené středoškolské vzdělání 46 (39 %), základním vzděláním a odborným učilištěm ukončilo své studium 23 (19 %) respondentů a 18 (15 %) respondentů je vysokoškolsky vzdělaných.

Ze 118 zúčastněných respondentů bylo 60 mužů (51 %) ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé. Odsouzených mužů, kteří se nachází ve výkonu trestu po druhé až po páté bylo v počtu 58 (49 %), to je možné vidět v grafu č. 3 a v tabulce č. 3.

Graf č. 3 Prvotrest/vícetrest

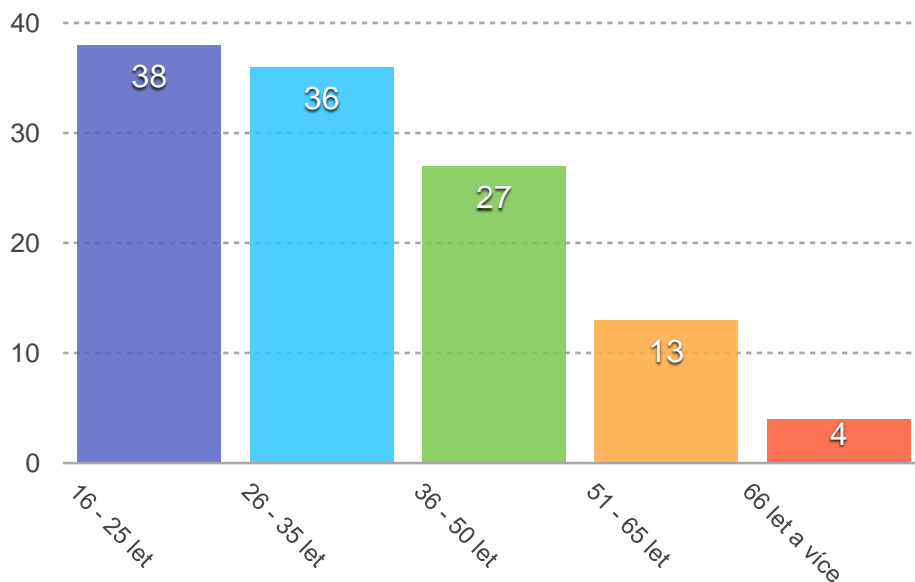

Tabulka č. 3 Po kolikáté se aktuálně nacházíte ve výkonu trestu?

KOLIKRÁT	POČET
Poprvé	60
Podruhé	34
Potřetí	12
Po čtvrté	3
Po páté a více	9

Další výzkumnou otázkou jsme zjišťovali, v jakém věku respondent poprvé nastoupil do výkonu trestu odnětí svobody. Respondenti byli rozděleni do několika věkových kategorií, přičemž výsledky výzkumu můžeme vidět v grafu č. 4. Nejrizikovější věková kategorie podle výzkumu ve Vazební věznici Praha - Ruzyně je věk mezi 16. a 25. věkem (32 %), posléze procenta s přibývajícím věkem postupně klesala. Přičemž nejčastější délka trestu, která bývá vyměřena je od tří do pěti let (41 %), to nám ukazuje i tabulka č. 4.

Graf č. 4. Jaký byl váš věk při nástupu do prvního výkonu trestu?

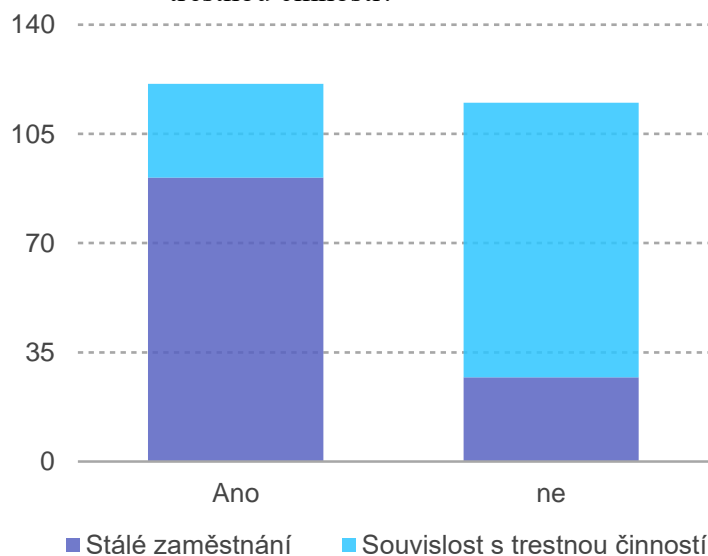
Tabulka č. 4. Jaká délka trestu Vám byla vyměřena?

VĚK	POČET
Méně než 1 rok	6
1 rok až 3 roky	20
3,1 let až 5 let	48
5,1 let až 10 let	38
10,1 let a více	6

4.2. POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU – ZAMĚŠTNÁNÍ

Ve druhé části dotazníkového šetření jsme se zaměřovali na zaměstnání respondentů. Výzkumem bylo zjištěno, že 91 respondentů (77 %) mělo stálé zaměstnání před současným výkonem trestu odnětí svobody a 27 respondentů (23 %) stálé zaměstnání nemělo, nebo se již nacházeli ve starobním či invalidním důchodu. V důsledku zaměstnání jsem zkoumali i vliv pracovního místa na spáchanou trestnou činnost. Přičemž 88 respondentů (75 %) odpovědělo, že jejich zaměstnání nesouviselo s trestnou činností a 30 respondentů (25 %) odpovědělo, že jejich práce úzce souvisela s trestnou činností. To dokazuje i graf č. 5.

Graf č. 5 Měl jste před výkonem trestu stálé zaměstnání, které souviselo s vaší trestnou činností?

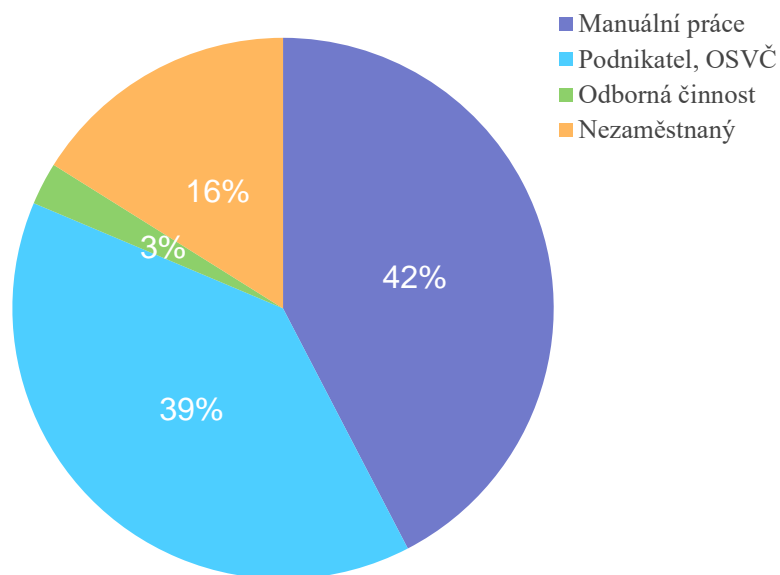
V rámci zaměstnání jsme se dotazovali na návratnost do předchozího zaměstnání před nástupem výkonu trestu. 76 respondentů (64 %) se přiklání k návratu, 31 respondentů (26 %) se do předchozího zaměstnání odmítá vrátit a 11 respondentů (9 %) si prozatím není jistá, výsledky jsou shrnuty v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5 Budete se chtít vrátit k předcházejícímu zaměstnání?

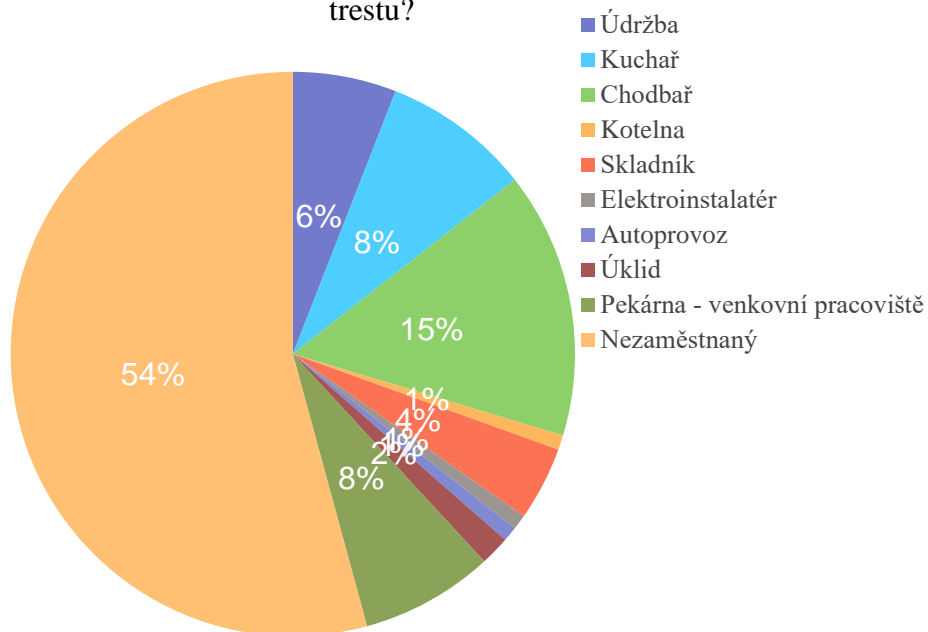
ODPOVĚĎ	POČET
Ano	76
Ne	31
Nevím	11

Dále bylo zjištěno dle grafu č. 6, že 50 odsouzených (42 %) bylo před nástupem do výkonu trestu zaměstnáno jako dělník, řidič a opravář. Respondentů, kteří před nástupem podnikali, nebo se nacházeli na ředitelských či manažerských pozicích bylo 46 (39 %). Pouze 3 odsouzení (3 %) se zaměřovalo na odbornou činnost a 19 (16 %) nemělo před nástupem do výkonu trestu stálé zaměstnání. Rozdílné výsledky vzešly z grafu č. 7, který zjišťoval zaměstnanost v rámci výkonu trestu. Více jak polovina odsouzených 64 (54 %) v době výzkumu nebyla pracovně zařazena. Zbytek odsouzených byli pracovně zařazeni uvnitř vazební věznice na pozicích – chodbaři, kuchaři, údržba, sklady, kotelna, úklid, elektrodílna a autoprovaz. Na venkovním pracovišti – pekárna mimo vazební věznice je pracovně zařazeno 9 (8 %) odsouzených.

Graf č. 6 Jaké bylo Vaše povolání před nástupem do výkonu trestu?

Graf č. 7 Jaké je Vaše zaměstnání v rámci výkonu trestu?

4.3. POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU – ORGANIZACE A SPOLKY

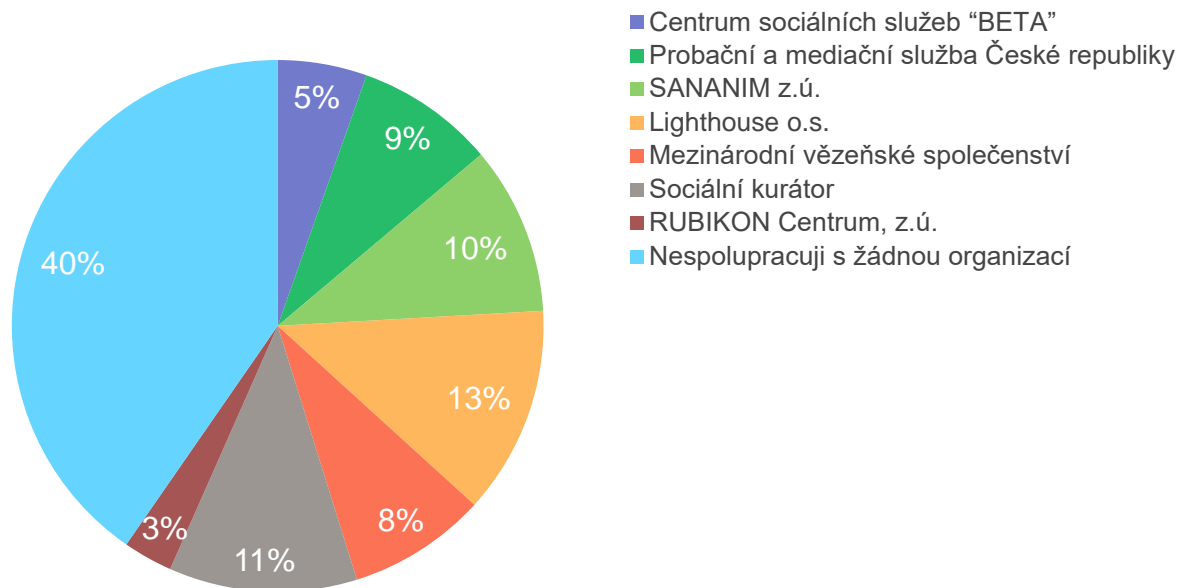
Poslední část dotazníkového šetření byla zaměřená na resocializaci s důrazem na organizace a spolky popsané v teoretické části. Do této části také zasahují programy, které poskytuje vazební věznice, diskuze s odborníky pracující ve vazební věznici a pracovní zařazení odsouzených.

Základní dotazníkovou otázkou této části bylo zjištění v jaké četnosti odsouzení spolupracují se státními, nestátními organizacemi, spolky či centry. Výsledkem bylo, že 67 respondentů (40 %) ze 118 dotazovaných, nespolupracuje s žádnou organizací. Nejčastěji, to jest 21 respondentů (13 %) spolupracuje se Spolkem LIGHTHOUSE. 19 odsouzených (11 %) navázalo kontakt se sociálním kurátorem, 17 odsouzených (10 %) s organizací SANANIM z.ú., 14 odsouzených (8 %) spolupracuje s Probační a mediační službou a Mezinárodním vězeňským společenstvím, s Centrem sociálních služeb hlavního města Prahy spolupracuje 9 (5 %) respondentů a nejméně spolupracují s centrem RUBIKON z.ú. v počtu 5 odsouzených (3 %). Výsledky vidíme v grafu č. 6 a v grafu č. 8.

Tabulka č. 6 Spolupracujete v rámci výkonu trestu s nějakou neziskovou či státní organizací?

ORGANIZACE	POČET
Centrum sociálních služeb "BETA"	9
Probační a mediační služba České republiky	14
SANANIM z.ú.	17
Lighthouse o.s.	21
Mezinárodní vězeňské společenství	14
Sociální kurátor	19
RUBIKON Centrum, z.ú.	5
Nespolupracuji s žádnou organizací	67

Graf č. 8 Spolupracujete v rámci výkonu trestu s nějakou neziskovou či státní organizací?

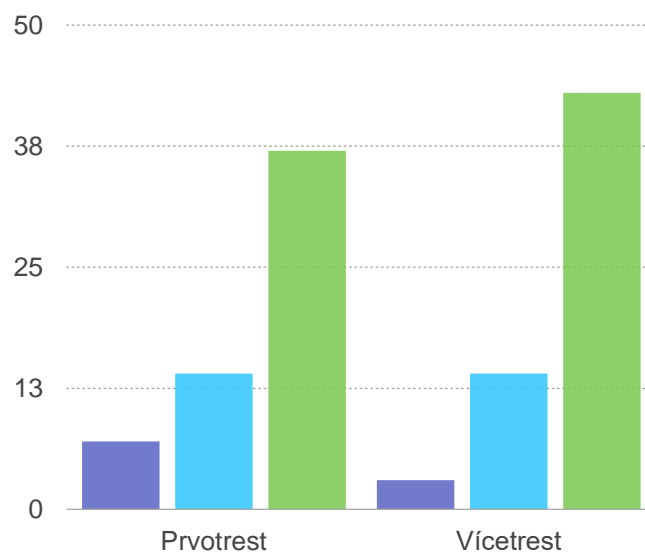

Jak je zmíněno výše, dotazníkového šetření se zúčastnilo 118 odsouzených z toho 60 prvotrestaných a 58 vícetrestaných. Bylo zkoumáno, zdali má každá skupina rozdílný pohled na resocializaci v rámci výkonu trestu ve spojitosti s organizacemi a spolky. Výsledky byly v porovnání obou skupin velmi podobné. Prvotrestaných odsouzených, kteří s organizacemi spolupracují, ale nevidí v ní přínos bylo 7 na rozdíl od vícetrestaných, kterých bylo pouze 3. Ve stejném počtu 14 respondentů s organizacemi a spolky spolupracují a spatřují v nich resocializační význam, avšak 37 prvotrestaných a 43 vícetrestaných s žádnou organizací nespolupracuje. Výsledky porovnání je zaznamenáno v tabulce č. 7 a v grafu č. 9.

Tabulka č. 7 Rozdíl mezi pohledem prvotrestaných a vícetrestaných odsouzených na resocializaci ve spojitosti spolupráce s organizacemi a spolky

POPIS	PRVOTREST	VÍCETREST
Spolupracuje, ale nespátřuje v ní přínos	7	3
Spolupracuje a spatřuje v ní přínos	14	14
Nespolupracuje	37	43

Graf č. 9

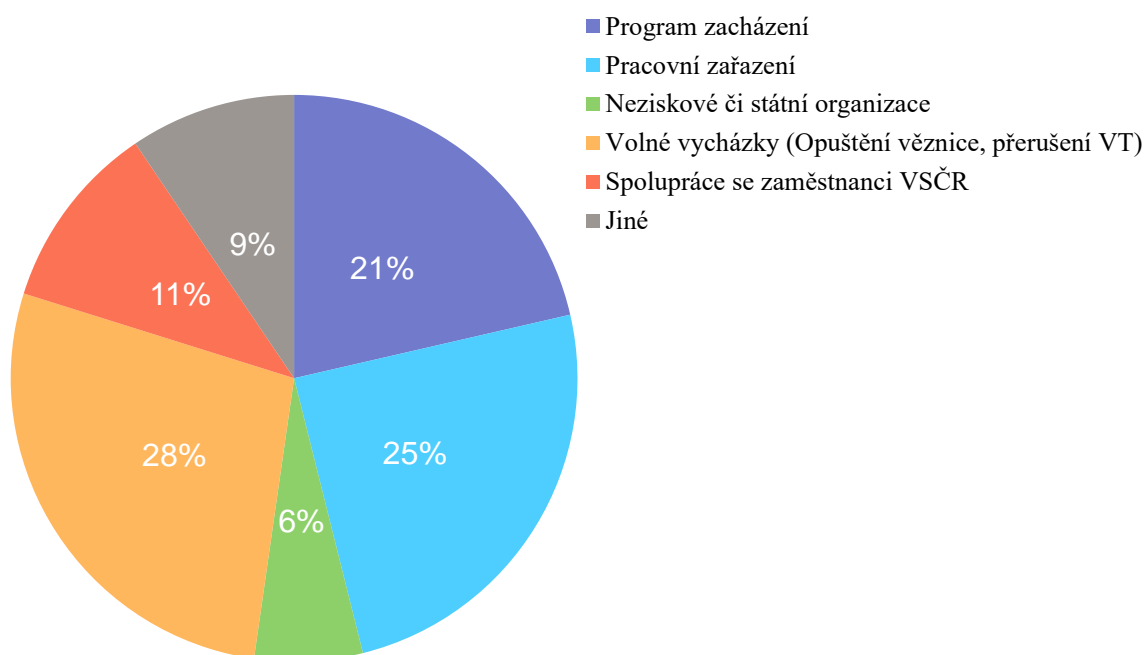

Největší přínos v rámci resocializace ve výkonu trestu odnětí svobody spatřují odsouzení 67 (28 %) v odměňování ve výkonu trestu. Konkrétně se jedná o povolení opustit věznici až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou nebo s programem zacházení a přerušáním výkonu trestu dle zákona č. 169/1999 Sb. Dále spatřují velký význam resocializace v rámci pracovního zařazení 60 (25 %), v souvislosti s tím je resocializačním motivátorem i plnění programu zacházení 52 (21 %). Méně významná je pro ně spolupráce se zaměstnanci VSČR 26 (11 %) a studium VŠ a kurzů 23 (9 %). Nejmenší význam v rámci resocializace spatřují ve spolupráci s neziskovými a státními organizacemi, centry a spolky 15 (6 %). Výsledky zaznamenává tabulka č. 8 a graf č. 10.

Tabulka č. 8 V čem spatřujete největší přínos v rámci resocializace ve výkonu trestu odnětí svobody?

MOŽNOSTI	POČET
Program zacházení	52
Pracovní zařazení	60
Neziskové či státní organizace	15
Volné vycházky (Opuštění věznice, přerušování VT)	67
Spolupráce se zaměstnanci VSČR	26
Studium VŠ a jiné kurzy	23

Graf č. 10 V čem spatřujete největší přínos v rámci resocializace ve výkonu trestu odnětí svobody?

4.3.1. STUDIUM VYSOKÝCH ŠKOL A KURZŮ

V objektu vazební věznice byl realizován další ročník vysokoškolského studia, které funguje v rámci pilotního projektu Centrum pro vysokoškolské vzdělávání realizovaného na základě pokynu GŘ VS ČR z roku 2009. Projekt je realizován ve spolupráci s Katolickou teologickou fakultou Univerzity Karlovy (dále jen „KTF UK“). Odsouzení muži zařazení do věznice s ostrahou se středním a vysokým stupněm zabezpečení studují obor Teologické nauky. V průběhu roku 2019 došlo na základě rozhodnutí fakulty ke změně formy studia, a to že odsouzení přijatí ke studiu v tomto akademickém roce studují formou programu celoživotního vzdělávání oproti předchozím ročníkům, kteří studují formou kombinovaného bakalářského studia. V průběhu roku 2019 studovalo celkem 29 odsouzených, z toho 11 odsouzených v rámci programu celoživotního vzdělávání.

Studium probíhá formou přednáškových cyklů a samostudia odsouzených. K možnosti realizace samostudia jsou na jednotlivé předměty KTF UK poskytnuty přednáškové materiály, a to buď v písemné, elektronické nebo audiovizuální podobě. V rámci samostudia odsouzení navštěvují počítačovou učebnu, kde jim jsou výše uvedené materiály k dispozici. Odsouzení si studium hradí, a to částkou ve výši 10.000,-Kč ročně.

Od roku 2018 je vysokoškolské studium umožněno též odsouzeným ženám v objektu Řepy, jedná se o kombinované studium na 2. lékařské fakultě Univerzity Karlovy (dále jen „2. LF UK“), obor Všeobecná sestra. V průběhu roku 2019 studovaly celkem 3 odsouzené ženy, z toho 2 odsouzené ve studiu pokračovaly, kdy obě byly v průběhu druhého semestru propuštěny z výkonu trestu a ve studiu dle dostupných informací pokračovaly i po propuštění a 1 odsouzená v tomto roce úspěšně absolvovala přijímací řízení a ke studiu byla přijata.

Studium probíhá formou přednáškových cyklů a samostudia odsouzených. K možnosti realizace samostudia jsou na jednotlivé předměty 2. LF UK poskytnuty přednáškové materiály, a to buď v písemné, elektronické nebo audiovizuální podobě. V

rámci samostudia odsouzené navštěvují studovnu v objektu Řepy, kde jim jsou výše uvedené materiály k dispozici.

V objektu Řepy probíhal Sanitářský kurz sv. Zdislavy z Lemberka. Studium 37. běhu v únoru 2019 úspěšně zakončilo závěrečnými zkouškami 8 odsouzených žen. Další 38. běh tohoto kurzu v srpnu 2019 začalo studovat 10 odsouzených žen, v říjnu tedy úspěšně zakončilo závěrečnými zkouškami 9 odsouzených žen. Dále 1 odsouzená ukončila závěrečnými zkouškami v dubnu 2019 rekvalifikační kurz Kadeřnické a holičské práce. Nově v objektu Řepy v měsících červenci a srpnu 2019 proběhl rekvalifikační kurz Manikérka v rámci Memoranda mezi VS ČR a Úřadem práce ČR. Kurz absolvovalo 8 odsouzených žen, všechny úspěšně. Kurz byl hrazen z prostředků Úřadu práce ČR.

V případě odsouzených mužů prošel rekvalifikačním kurzem 1 odsouzený. Jednalo se o rekvalifikační kurz Pánský kadeřník, který byl realizován Vazební věznicí Ostrava.

V objektu Velké Přílepy byly v roce 2019 organizovány ve spolupráci s Úřadem práce pro Prahu - západ 2 tříměsíční rekvalifikační kurzy: Příprava pokrmů studené kuchyně a Floristika. Kurzu Příprava pokrmů studené kuchyně se zúčastnilo 5 odsouzených žen. Byl realizován ve cvičné kuchyni společnosti IVEX v Praze 8 – Kobylisích, kam odsouzené ženy dojížděly samostatně, povinnou praxi pak absolvovaly v rámci svého pracovního zařazení na pracovišti s volným pohybem mimo věznicí Papei, a. s. Všechny frekventantky kurz úspěšně dokončily. Rekvalifikačního kurzu Floristika se zúčastnilo 8 odsouzených žen. Byl realizován přímo v objektu Velké Přílepy formou pravidelných lekcí, které vedla docházející odborná lektorka společnosti IVEX. I tento kurz všechny frekventantky (v únoru 2020) úspěšně dokončily.

V roce 2019 začala probíhat v objektu Velké Přílepy vzdělávací aktivita programu zacházení Včelaření. Cílem aktivity je zprostředkovat odsouzeným ženám teoretické i praktické znalosti z oboru včelařství tak, aby byly schopny v případě zájmu se po propuštění této aktivitě individuálně věnovat a využívat ji jako možný další zdroj finančních příjmů.

Problematika finanční gramotnosti je, kromě individuálního poradenství sociálních pracovníků, zajišťována v rámci spolupráce se sociálními kurátorkami z příslušných městských částí či úřadů, dále pravidelnými konzultacemi s pracovníky Centra sociálních služeb Praha nebo Spolku Lighthouse. V průběhu roku 2019 byl ve spolupráci s GR VS ČR zahájen a realizován projekt Zadlužený klient. Je realizován sociálními pracovníky v objektu vazební věznice, oddělení bezdrogové zóny, dále pak v objektu Velké Přílepy. V rámci projektu sociální pracovníci poskytují vzdělávání ve finanční oblasti, Spolek Lighthouse zastřešuje řešení dluhové problematiky. Vše ve spolupráci se sociálními kurátory vybraných Úřadů městských částí Prahy.

Z ostatních „klasických“ vzdělávacích aktivit je na oddílech realizována zejména jazyková výuka, základy obsluhy PC, aktivity z oblasti společenských věd a kultury. Dále je nabízeno široké spektrum zájmových a speciálních výchovných aktivit, které mají svým charakterem rozšiřující vzdělanostní potenciál.

5. SHRUTÍ A DISKUZE VÝLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Cílem výzkumného šetření bylo zmapovat rozdílné názory odsouzených mužů ve výkonu trestu odnětí svobody ve středním a vysokém stupni zabezpečení ve Vazební věznici Praha – Ruzyně na možnosti resocializace z pohledu prvotrestaných a vícetrestaných odsouzených. S ohledem na cíl šetření bylo zvoleno dotazníkové šetření. Celkem bylo rozdáno 150 dotazníků a úspěšně vyplněných se vrátilo 118 dotazníků. Dotazník byl posléze rozčleněn na tři úseky. Skládal se ze všeobecných otázek o respondentech, z tazatelských otázek na jejich zaměstnání před nástupem do výkonu trestu a pracovního zařazení v rámci výkonu trestu a ve třetím úseku na organizace, spolky a centra spolupracující s českým vězeňstvím. V souboru respondentů byli pouze muži různého věku a vzdělání.

V úvodu práce jsme si podávali otázku, proč jsou věznice čím dál přeplněnější a s tím související otázku vysoké recidivity. Jedním z důvodů je humanizace českého vězeňství, která je zřetelná zejména od období osvícenství. Změnil se pohled na trestání, pachatele a možnosti jejich resocializace. Ačkoliv legislativní změny dávají Vězeňské službě České republiky řadu nových pravomocí, které zahrnují i zohledňování individuality odsouzených a snahu o jejich reintegraci do společnosti a snižování tak rizika recidivy trestného jednání, účinek je spíše opačný. Dle slov prvotrestaného odsouzeného „...*všechny snahy o integraci do společnosti, jsou zcela zbytečné, jediná resocializace, která ve vězení probíhá je ta, že se přizpůsobíme a naučíme se jednat a chovat jako vícetrestaní odsouzení...*“

Většina odsouzených, kteří se nacházejí ve Vazební věznici Praha – Ruzyně popisují pobyt jako dlouhodobou návštěvu letního tábora, kde se jim všichni věnují, nic nemusí zařizovat a rozhodovat sami a jediné, co po nich zaměstnanci VSČR chtějí, je dodržování kázně a pořádku. „...*já už sedím po třetí, z toho po druhé na Ruzyni a vždycky je to v pohodě, tak proč se sem nevracet, důležité je, být ve správné věznici...*“ sdělil vícetrestaný odsouzený na dotaz vychovatele, proč stále páchá trestnou činnost. Může se tedy zdát, že vězení je pro odsouzené spíše takový relax a odpočinek na

utřídění myšlenek. Přínos v organizacích, spolcích a centrech v rámci resocializace a reintegrace do společnosti, jak prvotrestaní tak vícetrestaní spíše nespátřují. Jediné využití vidí v tom, že spolupráce s některou z organizací se zapisuje do hodnocení k žádosti o podmíněné propuštění a soud posléze k tomu může a nemusí přihlédnout.

Co je tedy největší resocializačním motivátorem pro odsouzené muže ve výkonu trestu odnětí svobody? V dotazníkovém šetření vyšlo, že 48 % odsouzených, nacházející se ve výkonu trestu je ve věku od 36 do 50 let. V tomto věku má spousta z nich rodiny, družky, přítelkyně „...*pro většinu z nás je největším motivátorem naše rodina, naše děti, nechceme, aby dopadly stejně jako my a chceme se o rodinu postarat. Všechno ostatní je jenom účelová ztráta času.*“ S tím souvisí i odpověď na otázku z dotazníkového šetření, na největší přínos resocializace, kdy 67 odsouzených odpovědělo, že největším resocializačním motivátorem je pro ně opuštění věznice v souvislosti s návštěvou a přerušeni výkonu trestu odnětí svobody.

Výsledným shrnutím dotazníkového šetření bylo zjištěno, že rozdíly v pohledu prvotrestaných a vícetrestaných odsouzených na resocializační programy v rámci výkonu trestu jsou zcela totožné. Jedním z důvodů je ten, že dotazníky se vyplňovaly na tzv. volných kmenových oddílech. V překladu to znamená, že odsouzení nejsou po celý den zavřeni na celách, ale mají volný přístup na dlouhou ohraničenou chodbu, kde mají kuřárnu, kulturní místnosti, posilovnu, kuchyňku, koupelnu a pohovorovou místnost. Ačkoliv se ubytování na celách řídí určitými pravidly např. pracovním zařazením, zdravotním průkazem a prvotrestaní s prvotrestanými a vícetrestaní s vícetrestanými, tak na chodbě se mnohou volně pohybovat, komunikovat mezi sebou a to samé je i na pracovištích, tam se navíc prolíná i střední stupeň s vysokým stupněm zabezpečení. Z toho důvodu se odsouzení spíše resocializují mezi sebou. Pokud přijde na kmenový oddíl prvotrestaný odsouzený, za čtrnáct dnů se již chová a vyjadřuje stejně jako vícetrestaný.

Diplomová práce se skládá pouze ze 118 dotazovaných, tudíž se její závěry nemohou brát jako směrodatné. Organizace, spolky a centra, programy zacházení, práce zaměstnanců vězeňské služby působí na odsouzené především z hlediska informačního. Dle prvotrestaného odsouzeného, který se nachází ve výkonu trestu již půl roku, jsou

všechny poskytované programy, které věznice nabízí praktické v tom, že člověk má reálnou spojkou s okolním světem a nežije pouze v „bublině“ mezi odsouzenými. Jak se odsouzený po propuštění z výkonu trestu reintegruje do společnosti, je především na něm samotným a pokud mu v tomto kroku i minimálně pomůže jakákoliv činnost ze strany pracovníků, kteří spolupracují s vězeňskou službou, je to cesta ke světlejším zítřkům.

ZÁVĚR

Diplomová práce byla sepsána na téma Resocializace mužů ve výkonu trestu odnětí svobody z pohledu prvotrestaných a vícetrestaných odsouzených. Výzkum práce byl postaven na kvantitativním výzkumu dotazníkového šetření a byl uskutečněn ve Vazební věznici Praha – Ruzyně. Resocializace byla v této studii brána v pojetí neziskových a státních organizací, spolků či center.

V úvodní teoretické části byla popsána historie Vazební věznice Praha – Ruzyně od jejího počátku až k současnosti. Dále jsme se ve studii zaměřili na stručné popsání rozdílu mezi restorativní a retributivní justicí a v návaznosti na restorativní justici jsme souhrnně popsali organizace, spolky a centra, které se odkazují na restorativní justici a které spolupracují s vazební věznicí a pomáhají odsouzeným s reintegrací do společnosti po propuštění na svobodu. Poslední kapitolou teoretické části jsme se zaměřili na největší resocializační motivátory ve výkonu trestu odnětí svobody.

Empirická část je tvořena kvantitativním výzkumem. Výzkumné šetření probíhalo na konci roku 2019 formou dotazníkového šetření. Celkem bylo vyplněno odsouzenými muži ve středním a vysokém stupni zabezpečení 118 dotazníků. Dotazníkového šetření se zúčastnili odsouzení ve všech věkových kategoriích, vzdělání a pracovního zařazení. Cílem bylo zmapovat rozdílné názory respondentů na resocializaci ve výkonu trestu z pohledu prvotrestaných a vícetrestaných odsouzených.

V první části dotazníkového šetření jsme se zaměřili na základní informace o odsouzených ve středním a vysokém stupni zabezpečení. Ve druhé části jsme se dotazovali na jejich zaměstnání před výkonem trestu a na jejich pracovní zařazení v rámci výkonu trestu. V poslední části dotazníku jsme výzkumem zkoumali vliv resocializace odsouzených mužů v rámci organizací, spolků a center spolupracujících s vězeňskou službou České republiky, ale také resocializační a reintegrační vliv programů zacházení, spolupráce se zaměstnanci vězeňské služby a pracovního zařazení odsouzených. Následně byly výsledky analyzovány a vyhodnoceny.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že rozdíly na resocializaci z pohledu prvotrestaných a vícetrestaných odsouzených jsou zcela minimální. Hlavními cílovými

ukazateli bylo zjištěno, že největším resocializačním motivátorem je vzorné plnění programů zacházení, ve smyslu odměňování, kdy se po nějakém čase může odsouzený díky komplexnímu plnění programu zacházení dostat ven na dobu 3 hodin, 8 hodin nebo 24 hodin v rámci opuštění věznice v souvislosti s návštěvou nebo přerušení výkonu trestu na dobu až 3 dnů. Z tohoto výsledku můžeme konstatovat, že největším resocializačním motivátorem je rodina, rodinné zázemí a práce. Z výsledků dále vyplynulo, že nejvíce odsouzení spolupracují se Spolkem LIGHTHOUSE. Na závěr výzkumu jsme porovnávali pohledy prvotrestaných a vícetrestaných na význam spolupráce s organizacemi spolupracujícími s vězeňskou službou. Dle výsledků více jak polovina obou skupin odpověděla, že s žádnou organizací, spolkem či centrem nespolupracuje a jen malá část spatřuje ve spolupráci s ní význam.

Kde tedy probíhá ve věznici největší resocializační proces? Největší resocializace probíhá především mezi odsouzenými samotnými. Po nástupu prvotrestaného odsouzeného na kmenový otevřený oddíl mnohdy není potřeba ani týden na to, aby začal komunikovat, projevovat se a jednat stejně jako vícetrestaný odsouzený. Dle slov prvotrestaného odsouzeného „...člověk se musí, co nejrychleji začlenit mezi ostatní, aby zde přežil, to co jsme dosud neznali, se během výkonu trestu naučíme...“ Je zcela běžné, že po necelém měsíci fungování mezi ostatními odsouzenými, začne být chování prvotrestaného zcela účelové. Tento rozdíl nejvíce pocítují pracovníci odborného zacházení a především kmenoví vychovatelé, kteří s nimi tráví nejvíce času.

Po nástupu do výkonu trestu, chce většina z odsouzených spolupracovat s organizacemi, spolky či centry, plnit programy zacházení, komunikovat se zaměstnanci vězeňské služby, být co nejdříve pracovníě zařazení, avšak po čase jejich nadšení pomalu upadá. Začnou dělat pouze to, co jim pomůže dostat se dřív na svobodu a co jim zajistí lepší pozici na oddíle. Velké rozdíly v resocializaci můžeme taktéž zaznamenávat v trestné činnosti, kterou pachatel spáchal. Pokud se jedná o trestnou činnost – podvod, která je spáchána ve středním věku, kdy má již odsouzený své rodinné zázemí, je reintegrace po propuštění z výkonu trestu mnohdy snadnější. U těchto odsouzených je ve většině případů recidiva minimální. U odsouzených, který spáchali trestnou činnost – krádež, loupež, maření úředního rozhodnutí nebo násilnou trestnou činnost, je návratnost do výkonu trestu častější. Tito odsouzení ve velkém

množství případů neměli nebo nemají stále sociální zázemí. Na druhou stranu dle výsledků výzkumu je u odsouzených s trestnou činností – podvod, větší souvislost mezi spáchanou trestnou činností a zaměstnáním před výkonem trestu. U odsouzených s jinou trestnou činností je spojitost se zaměstnáním minimální, ale také z důvodu časté nezaměstnanosti.

Jak je již od minulých dob známo, člověk se ve vězení změní, avšak nelze s jistotou říct, zdali k dobrému či ke špatnému. Každopádně změna u odsouzených po nástupu do výkonu trestu proběhne vždy a téměř okamžitě. Ale nemění se pouze odsouzení, ale také zaměstnanci, kteří ve věznicích pracují. Tato změna je sice pomalejší, ale zcela znatelná. Ať chceme nebo nechceme, vězení nás naučí hrubosti a odolnosti, ale také nám změní pohled na sebe samé a pachatele trestných činů. Závěrem diplomové práce můžeme konstatovat, že resocializace ve výkonu trestu rozhodně probíhá, ale z úhlu pohledu, kterým se tato studie zabírala, je zcela minimální.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

FOUCAULT, Michel. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Vyd. 1. Praha: Dauphin, 2000. 427 s. ISBN 80-86019-96-9.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GOJOVÁ, Alice et al. *Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory*. Ostrava: [Ostravská univerzita], 2007. 85 s. ISBN 978-80-7368-329-0.

Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2016. 162 s. Dostupné také z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezestvi.pdf.

KOŠAŘ, J., *Vazební věznice Praha – Ruzyně 1935 - 2015*, 1. Vydání, Praha: VS tisk, tiskárna vězeňské služby 2015

MAREŠOVÁ, Alena et al. *Kriminální recidiva a recidivisté: (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. 302 s. Studie. ISBN 978-80-7338-119-6.

MIOVSKÝ, Michal, Lenka, Skácelová, Jana, Zapletalová. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Vyd. 1. Praha: SCAN, 2010, 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7

SOTOLÁŘ, A., Púry, F., Šámal, P., *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*, 1. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2000

Trestní předpisy: redakční uzávěrka .. Ostrava: Sagit, 2010-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-240-1.

RASZKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kapitoly z penologie II*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudemus, 2014. 184 s. ISBN 978-80-7435-378-9.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BRAITHWAITE, J., *Restorative Justice: Theories and Worries* (2004) UNAFEI, Resource Material Series No. 63, dostupné online: http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms_all/no63.pdf

MCEVOY, K., Mallinder, L., “Amnesties in Transition: Punishment, Restoration, and the Governance of Mercy” (2012) 39(3) *Journal of Law and Society* 410

MOORE, S. A. and Mitchell R. C., “Rights-based Restorative Justice: Evaluating Compliance with International Standards” (2009) 9(1) *Youth Justice* 27

VAN NESS, D. et al, *Restorative Justice for Juveniles: Conferencing Mediation and Circles*, Portland: Hart Publishing, 2003

ZEHR, H. and Gohar, A., *Little Book of Restorative Justice*, Pennsylvania: Good Books, Intercourse, 2003

Legislativa

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších

předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě).

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážci české republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 58/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Seznam použitých internetových zdrojů

Aktuality - Portál justice. Aktuality - Portál justice [online]. Copyright ©2017 Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 28.02.2020]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/>

Aktuální počty zaměstnaných vězňů | *Generální ředitelství. Generální ředitelství* [online]. Copyright © 2020 Vězeňská služba České republiky [cit. 28.02.2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/aktualni-pocty-zamestnanych-veznu/>

Centrum sociálních služeb Praha. *Centrum sociálních služeb Praha* [online]. Copyright © Centrum sociálních služeb Praha [cit. 26.02.2020]. Dostupné z: <https://www.csspraha.cz/>

LIGHTHOUSE spolek | Pomoc lidem ve výkonu trestu, dluhové poradenství a příprava na život po propuštění. LIGHTHOUSE spolek / *Pomoc lidem ve výkonu trestu, dluhové poradenství a příprava na život po propuštění* [online]. Copyright © Copyright [cit. 26.02.2020]. Dostupné z: <http://www.os-lighthouse.cz/>

Mezinárodní vězeňské společenství, Prisonfellowship. *Mezinárodní vězeňské společenství, Prisonfellowship* [online]. Copyright © 2020 [cit. 28.02.2020]. Dostupné z: <https://prisonfellowship.cz/>

Peněžité tresty z pohledu soudní praxe aneb jak zvýšit jejich ukládání | Právní prostor. *Právní prostor* [cit. 26.02.2020]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/penezite-tresty-z-pohledu-soudni-praxe-aneb-jak-zvysit-jejich-ukladani>

Probační a mediační služba České republiky | *Probační a mediační služba ČR.* | [cit. 23.02.2020]. Dostupné z <http://www.pmscr.cz/>

Restorative Justice Council | Promoting quality restorative practice for everyone. *Restorative Justice Council | Promoting quality restorative practice for everyone* [online]. Copyright © 2016 Restorative Justice Council [cit. 28.02.2020]. Dostupné z: <https://restorativejustice.org.uk/>

Sananim z.ú. | Prevence a léčba závislostí. *Sananim z.ú.* | Prevence a léčba závislostí [cit. 22.02.2020]. Dostupné z: <http://www.sananim.cz/>

SEZNAM ZKRATEK

CAT – Výbor proti mučení při organizaci spojených národů

CPT – Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu
zacházení nebo trestání

CSSZ – Centrum sociálních služeb

OSN – Organizace spojených národů

PMS – Probační a mediační služba

SARPO – Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených

VSČR - Vězeňská služba České republiky

VŠ – vysoký škola

VT – Výkon trestu

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1:	40
Tabulka 2:	41
Tabulka 3:	43
Tabulka 4:	44
Tabulka 5:	45
Tabulka 6:	47
Tabulka 7:	49
Tabulka 8:	50

Seznam grafů

Graf 1:	41
Graf 2:	42
Graf 3:	42
Graf 4:	43
Graf 5:	44
Graf 6:	46
Graf 7:	46
Graf 8:	48

Graf 9:	49
Graf 10:	51

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
-----------------------------------	----------

Příloha A - Dotazník

Stupeň zabezpečení: O/S, O/V

1) Do jaké věkové kategorie spadáte?

- a) 19 – 25 let
- b) 26 – 35 let
- c) 36 – 50 let
- d) 51 – 65 let
- e) 65 let a více

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní škola
- b) Vyučen bez maturity
- c) Střední škola
- d) Vyšší odborná škola
- e) Vysoká škola

3) Po kolikáté se nacházíte ve výkonu trestu?

4) Jaký byl Váš věk při nástupu do prvního výkonu trestu?

5) Jaká délka trestu Vám byla vyměřena?

- a) Méně než 1 rok
- b) 1 rok až 3 roky
- c) 3,1 roky až 5 let
- d) 5,1let až 10 let
- e) 10,1 let a více

6) Měl jste stále zaměstnání, před nástupem současného do výkonu trestu?

- a) Ano
- b) Ne

7) Pokud jste byl zaměstnán, jaké bylo Vaše povolání?

8) Budete se chtít vrátit k předcházejícímu zaměstnání?

- a) Ano
- b) Ne

9) Souviselo Vaše zaměstnání s aktuální trestnou činností?

- a) Ano
- b) Ne

10) Jste v rámci výkonu trestu zaměstnán? Pokud ano, jaké je Vaše zaměstnání ve výkonu trestu?

11) Spolupracujete v rámci výkonu trestu s nějakou neziskovou či státní organizací? (Možnost zakroužkovat i více odpovědí)

- a) Centrum sociálních služeb „BETA“
- b) Probační a mediační služba České republiky
- c) SANANIM z.ú.
- d) Lighthouse o.s.
- e) Mezinárodní vězeňské společenství
- f) Sociální kurátor
- g) RUBIKON Centrum, z.ú.
- h) Jiná organizace:
- i)

12) Pokud s některou z organizací spolupracujete, spatřujete v ní pro Vás přínos? Popřípadě jaký?

13) Doděláváte si nějaké studium či kurz po dobu výkonu trestu? Pokud ano, jaké/jaký?

14) V čem spatřujete největší přínos v rámci resocializace ve výkonu trestu odnětí svobody? (Možnost zakroužkovat i více odpovědí)

- a) Program zacházení
- b) Pracovní zařazení
- c) Neziskové či státní organizace
- d) Volné vycházky (Opuštění věznice v souvislosti s návštěvou, přerušení výkonu trestu...)
- e) Spolupráce se zaměstnanci VSČR
- f) Jiné (jaké)

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Michaela Knopová

Obor: Andragogika

Forma studia: Kombinovaná

**Název práce: Resocializace mužů ve výkonu trestu odnětí svobody z pohledu
prvotrestaných a vícetrestaných odsouzených**

Rok: 2020

Počet stran textu bez příloh: 60

Celkový počet stran příloh: 3

Počet titulů českých použitých zdrojů: 10

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 5

Počet internetových zdrojů: 9

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Víšek